

AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE

HUDEBNÍ A TANEČNÍ FAKULTA

Taneční umění

Choreografie

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**MOŽNOSTI UPLATNENIA CHOREOGRAFOV
SÚČASNÉHO TANCA V ČECHÁCH**

Michaela Dzurovčínová

Vedoucí práce: prof. Mgr. Dorota Gremlicová, Ph.D.

Oponent práce: MgA. Mgr. Lucie Hayashi, Ph.D.

Datum obhajoby: 8. června 2022

Přidělovaný akademický titul: BcA.

Praha, 2022

THE ACADEMY OF PERFORMING ARTS IN PRAGUE

MUSIC AND DANCE FACULTY

Dance art

Choreography

BACHELORS THESIS

**CAREER POSSIBILITIES OF CONTEMPORARY
CHOREOGRAPHERS IN THE CZECH REPUBLIC**

Michaela Dzurovčínová

Thesis supervisor: prof. Mgr. Dorota Gremlicová, Ph.D.

Examiner: MgA. Mgr. Lucie Hayashi, Ph.D.

Date of Thesis defense: 8th of June 2022

Assigned academic title: BcA.

Prague, 2022

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou/magisterskou/disertační práci na téma

Možnosti uplatnění choreografů současného tance v Čechách

vypracoval(a) samostatně pod odborným vedením vedoucího práce a s použitím uvedené literatury a pramenů.

Praha, dne

.....

podpis diplomanta

Upozornění

Využití a společenské uplatnění výsledků bakalářské práce, nebo jakékoliv nakládání s nimi je možné pouze na základě licenční smlouvy tj. souhlasu autora a AMU v Praze.

Evidenční list

Uživatel stvrzuje svým podpisem, že tuto práci použil pouze ke studijním účelům a prohlašuje, že jí vždy řádně uvede mezi použitými prameny.

[illegible]

ABSTRAKT

Bakalárska práca sa zaoberá možnosťami uplatnenia, ktoré česká tanečná scéna ponúka nezávislému choreografovi súčasného tanca. Hlavným cieľom práce je zhrnutie príležitostí pre choreografov na českom tanečnom trhu s detailnejším zameraním sa na Prahu a zmapovanie možností, kde a ako sa vie choreograf na voľnej nohe odprezentovať, nábrať skúsenosti, získať kontakty a plnohodnotne a kvalitne tvoriť. V úvode sa venujem pojmu súčasný tanec a jeho problematike, stručnej histórii súčasného tanca a pojmu profesionál a jeho problematike v tanečnom odbore. Následne sa práca delí na tri časti, ktoré sa na tému pozerajú z rôznych uhlov. V prvej sa venujem právnomu hľadisku fungovania nezávislých choreografov, v druhej sa na tému pozerám z finančného hľadiska a v poslednej z realizačného, teda zhrňam a popisujem možnosti na prezentáciu v profesionálnom tanečnom svete. Všetky tri časti sú obohatené subjektívnymi názormi, pohľadmi a skúsenosťami, ktoré vychádzajú z hĺbkových rozhovorov s nezávislými choreografmi rôzneho veku, ktorí pôsobia prevažne v Prahe.

Kľúčové slová: choreograf, súčasný tanec, Česko, profesia, legislatíva, festivaly, rezidencie, koprodukcie.

ABSTRACT

The bachelor's thesis deals with the possibilities that the Czech dance scene offers to an independent choreographer of contemporary dance. The main goal of this work is to summarize the opportunities for choreographers in the Czech dance market with a more detailed focus on Prague and mapping the possibilities where and how a freelance choreographer can present, gain experience, gain contacts and create fully and in the best quality. In the introduction I deal with the concept of contemporary dance and its issues, a brief history of contemporary dance and the concept of professional and its issues in the field of dance. Subsequently, the work is divided into three parts, which look at the topic from different angles. The first one deals with the legal aspect of the functioning of freelance choreographers, in the second part I look at the topic from a financial point of view and in the last part, I focus on implementation of choreographer, so I summarize and describe the possibilities for presentation in the

professional dance world. All three parts are enriched with subjective opinions, views and experiences, which are based on in-depth interviews with independent choreographers of various ages, who work mainly in Prague.

Key words: choreographer, contemporary dance, Czech Republic, profession, legislation, festivals, residence, co-productions.

PodĎakovanie

Rada by som poĎakovala hlavne prof. Mgr. Dorote Gremlicovej, Ph.D. za všetky cenné rady, pripomienky, pomoc, trpezlivosť a čas, ktorý venovala mne a tejto práci. Veľká vďaka patrí všetkým respondentom, Mgr. Bohumíre Eliášovej, Ph.D., Ester Trčkovej, Šárke Říhovej, Anne Benhákovej a Michalovi Heribanovi, ktorí so mnou otvorene zdieľali ich názory, skúsenosti a rady, a venovali mi kus svojho času. Ďakujem aj svojej rodine a blízkym, ktorí boli pre mňa veľkou oporou v ťažkých chvíľach a ktorí mi taktiež poskytli cenné rady.

1	ÚVOD	1
2	POJEM SÚČASNÝ TANEC A JEHO HISTORICKÝ KONTEXT	3
2.1	<i>POJEM SÚČASNÝ TANEC</i>	3
2.1.1	<i>Pojem súčasný tanec z historického hľadiska</i>	4
3	SÚČASNÝ TANEC V MINULOSTI, JEHO OSOBNOSTI A INŠTITÚCIE	5
3.1	<i>ŠKOLSTVO A OSOBNOSTI:</i>	5
3.2	<i>TANEČNÉ FESTIVALY A PREHLIADKY</i>	7
3.3	<i>PRIESTORY</i>	8
4	PROFESIONÁL	10
4.1	<i>JE TANEČNÍK SÚČASNÉHO TANCA PROFESIONÁL?</i>	10
4.2	<i>PRECHOD SÚČASNÉHO TANCA ZO SFÉRY AMATÉRSKEJ DO SFÉRY PROFESIONÁLNEJ ...</i>	11
5	UPLATNENIE CHOREOGRAFA V UMELECKOM SVETE	13
5.1	<i>CHOREOGRAF Z PRÁVNEHO HLADISKA</i>	13
5.1.1	<i>Choreograf ako fyzická osoba</i>	14
5.1.2	<i>Choreograf ako právnická osoba</i>	15
5.1.2.1	<i>Spolok</i>	15
5.2	<i>CHOREOGRAF Z FINANČNÉHO HLADISKA</i>	16
5.2.1	<i>Grantové súťaže</i>	19
5.2.2	<i>Problémy spojené s grantovými súťažami</i>	19
5.3	<i>MOŽNOSTI REALIZÁCIE A PREZENTÁCIE DIEL</i>	21
5.3.1	<i>Festivaly</i>	21
5.3.1.1	<i>Mimopražské festivaly</i>	27
5.3.1.2	<i>České festivaly a rôznorodosť obsadenia</i>	29
5.3.2	<i>Rezidencie</i>	31
5.3.3	<i>Koprodukcie</i>	38
5.3.4	<i>Organizácie:</i>	42
6	ZÁVER	45
	PRAMENE A LITERATÚRA	47
	PRÍLOHY	53
	<i>POJEM OSVČ, PRÁVA A POVINNOSTI</i>	53
	<i>OTÁZKY PRE RESPONDENTOV</i>	55

1 ÚVOD

Predtým ako som nastúpila na Hudební a taneční fakultu Akademie muzických umění a presťahovala sa do Prahy, som sa pokúšala zistiť si informácie o fungovaní českej tanečnej scény a urobiť si prehľad o tom, kde a za akých podmienok sa budem vedieť ako choreograf uplatniť. Nikde som však nevedela nájsť všeobecnejšie zhrnutie a ako človek žijúci mimo hraníc Českej Republiky, som nemala prehľad o inštitúciách a rôznych portáloch a platformách, kde tieto informácie nájdem. Aj po príchode do Prahy a nástupe na školu som nedokázala mať dlhšiu dobu všeobecnejší prehľad, pretože človek je zahltený informáciami a nejakú dobu trvá, kým sa adaptuje na nové prostredie.

Myslela som si, že ak sa budem pohybovať v prostredí choreografov, ktorí sú domáci a českú tanečnú scénu vnímajú intenzívnejšie, tak sa moja orientácia a znalosť možností značne rozšíri, no stretla som sa s tým, že ani českí začínajúci choreografi častokrát nevedia o možnostiach, kde sa v profesionálnom choreografickom svete vedia uplatniť. Samozrejme, že sa mi povedomie o možnostiach do určitej miery rozšírilo, ale pre plnohodnotné fungovanie stále nebolo dostačujúce. O to viac som vycítila potrebu zhrnúť a spísať príležitosti, ktoré môžu choreografom, ale aj interpretom a iným tanečným umelcom pomôcť v profesionálnom fungovaní. Počas písania tejto práce Databáze tance vydala Manuál tanečníka, ktorý zastrešujú Taneční aktuality, čo mi poslúžilo ako hrubá kostra pre túto prácu. Manuál tanečníka bol pre mňa milým prekvapením, pretože je to čiastočné zhrnutie informácií, ktoré by som pred tromi rokmi s veľkou radosťou uvítala a pomohlo by mi to do istej miery pochopiť fungovanie českej tanečnej scény a orientovať sa v nej.

Rozhodla som pre zameranie sa prevažne na hlavné mesto Českej republiky, Prahu, ktoré je centrom súčasného tanečného diania. Okrajovo sa dotýkam regiónov, ale pozornosť je zameraná na mesto, ktoré umelcom ponúka najviac príležitostí na uplatnenie sa. Rozhodne by však stálo za to, zamerať sa konkrétnejšie na jednotlivé regióny a zmapovať situáciu pre choreografov aj mimo hlavné mesto.

Pri písaní práce som si len potvrdila to, že k niektorým informáciám je náročné sa dopracovať a získať všeobecný prehľad zaberie príliš veľa času. Pôvodne mojím

zámerom bolo venovať sa možnostiam uplatnenia ako choreografov, tak aj interpretov, no výskumom a zbieraním informácií som zistila, že je potrebné a funkčnejšie sa hĺbkovo zamerať iba na jednu profesiu. Keďže študujem choreografiu a je to profesia, ktorej sa v budúcnosti chcem venovať, bolo pre mňa primárnejšie zhrnúť informácie hlavne pre choreografov. Každopádne netreba zabudnúť na to, že podobné zhrnutie chýba aj pre tanečných interpretov. Je náročné dopátrať sa k priemerným platom, kde sa realizujú konkurzy, aké sú kde podmienky a možnosti na prácu. Týmto všetkým aspektom sa venujem v tejto práci. Snažím sa zosumarizovať a dotknúť sa ako finančnej stránky fungovania, tak aj právnej a realizačnej. Uvedomovala som si, že iba jednoduché všeobecné spísanie informácii nebude dostatočne prínosné a práca bude pôsobiť príliš teoreticky a plocho, preto som sa rozhodla prácu rozšíriť a prehĺbiť o rozhovory s choreografmi, ktorí majú rôzne skúsenosti, zázemie a zameranie. Pýtala som sa ich otázky konkrétne zamerané na aspekty, ktorým sa v práci všeobecne venujem, na ich názory a skúsenosti. V práci sú použité doslovné citácie odpovedí.

Mojimi respondentmi bola Anna Benháková (1993), ktorá je zakladateľkou Dočasný Company, Ester Trčková (1995), ktorá je jednou zo zakladateľiek SPOLKu a Šárka Říhová (1998), ktorá je súčasťou umeleckého zoskupenia MANUS Art Collective. Všetky tri sú momentálne stále študentkami odboru choreografie na Hudobne a tanečnej fakulte Akadémie muzických umění v Prahe. Ďalšou respondentkou bola Bohumíra Eliášová (1975), ktorá je zakladateľkou kolektívu Eli a kol. A v súčasnej dobe vyučuje choreografiu na HAMU. Mužskú časť zastúpil Michal Heriban (1988), ktorý je tanečníkom a choreografom na voľnej nohe a bol členom niekoľkých tanečných súborov a zoskupení.

Literatúra, s ktorou som pracovala, sa vo väčšine týkala finančnej stránky tanečnej profesie, žiadna z nich však nebola zameraná na choreografa. Literatúra, ktorá by sa zaoberala primárne na profesiu choreografa a jeho možnosti chýba alebo som žiadnu takú nenašla. Doba sa rýchlo mení a dáva zmysel to, že kým by sa nejaká literatúra vydala, podmienky alebo možnosti by sa zmenili, ale ani z internetových prameňov som nenašla jeden zdroj, ktorý by obsiahol celú profesiu choreografa alebo aspoň jednu jeho sféru plnohodnotne. Z internetových zdrojov, som využívala najviac oficiálne stránky jednotlivých divadiel, inštitúcií, festivalov a organizácií, z ktorých som čerpala všeobecné údaje o ich možnostiach pre tvorcov. Na to som nadviazala rozhovormi, prostredníctvom ktorých som chcela zistiť, či to, ako sa daná organizácia prezentuje, zodpovedá realite a skúsenostiam respondentov.

2 Pojem súčasný tanec a jeho historický kontext

2.1 Pojem súčasný tanec

Pojem súčasný tanec sa používa pre označenie žánru a štýlu súdobého tanca, ktorý je vnútorne mnohotvárný a rôznorodý. Jeho nejednoznačnosť je daná aj tým, že vo všeobecnom použití označuje všetok tanec, ktorý sa deje v súčasnosti, ale v oblasti umeleckého tanca sa používa však pre označenie jeho špecifickej tanečnej a choreografickej podoby.

Pojem súčasný tanec postihol Philippe Le Moal, vo francúzskom slovníku Larousse Dictionnaire de la Danse. Sleduje genézu pojmu súčasný tanec a jeho súvislosť s moderným tancom a jazzom. Od sedemdesiatych rokov, niektorí francúzskí tvorcovia pomocou pojmu súčasný tanec zdôrazňovali individualitu autora oproti modernej tendencii zakladania škôl a definovania nových techník. Cieľom nie je splynúť s konkrétnou tanečnou technikou, ale súčasný tanec siaha po viacerých už známych technikách, ktoré kombinuje bez toho, aby ich tanečník musel rešpektovať v prevedení doslovne. (Le Moal, 2008: 715-716).

Jednotliví taneční umelci skúmali a rozvíjali princípy tanečných techník - predovšetkým moderných, na základe vlastných telesných, duchovných a mentálnych skúseností, z čoho vznikli zoskupenia javiskových metód a systémov. Práve kvôli individualite neexistuje jedna charakteristická a špecifická technika súčasného tanca. (Návratová, Vašek, 2010: 55.). Súčasný tanec nemá jednotný pohybový slovník a spoločné ustálené tanečné prvky, pozície a pohyby, tak ako je to v klasickom tanci. Existujú určité princípy a techniky (floor-work, body-mind centering, kontaktná improvizácia), ktoré si tanečníci osvojujú a aplikujú ich na vlastné telo. To isté platí pri preberaní istých prístupov a aspektov z iných tanečných techník a systémov. To, akú podobu má súčasný tanec, zväčša ovplyvňuje jedinec, ktorý pohybový materiál vytvára alebo interpretuje. K charakteristike súčasného tanca patrí aj to, kde sa prezentuje: „*Současná taneční tvorba hledala svůj 'prázdný' prostor, tak jako jej hledali tvůrci po druhé divadelní reformě. ... Současné umění s oblibou redefinuje původní prostorové účely a současný tanec se k tomuto novému trendu přihlásil. To zahrnuje i jeho inklinaci k tzv. site-specific projektům.*” (Návratová, Vašek, 2010: 56.).

2.1.1 Pojem súčasný tanec z historického hľadiska

Pojem, ktorý je so súčasným tancom v Česku prepojený, je scénický tanec, ktorý zastrešoval rôzne žánre výrazového/novodobého, jazzového a moderného tanca v 2. polovici 20. storočia v Čechách, pestovaný v rámci amatérskych tanečných aktivít: *„Pojem scénický tanec se v soudobém českém kontextu používá ve specifickém významu pro označení amatérského/neprofesionálního tanečního hnutí, které pohybově a choreograficky vychází z domácí tradice meziválečného výrazového tance, z podnětů jazz dance a modern dance šedesátých let americké provenience a po roce 1989 z tzv. současného tance; tyto hlavní taneční zdroje byly obohacovány o podněty dalších tanečních stylů, metod a technik, pohybových systémů atd.“* (Gremlicová, Lössl, Němečková, 2021: 14). V českém prostředí je silná tradícia výrazového tanca v medzivojnovom období. Po vojne, po roku 1948, začal byť výrazový tanec menej žiadúcim prúdom v tanečnom umení, ale istým spôsobom prežíval v amatérskom tanečnom svete. Začal sa používať viac výraz novodobý tanec, aby sa zakryla súvislosť s medzivojnovou modernou. Pre amatérsky svet ako hlavný zdroj inšpirácie slúžil ľudový tanec. Ku koncu šesťdesiatych rokov do Česka prišiel americký modern dance: *„Moderní tanec se nově stal adekvátním označením pro modern dance americké provenience, který v tomto období v českém prostředí nenápadně zapouštěl své kořeny a přinášel nové propracované metodiky tanečních technik Marthy Grahamové, Josého Limóna, jazzu, stepu atd.“* (Opavská, 2015: 55-56) V amatérskom dianí sa tomuto prúdu hovorilo scénický tanec. Po roku 1989, sféra hnutia scénického tanca rýchlo prijala princípy súčasného tanca a bola inšpiráciou pre profesionálny svet.

3 Súčasný tanec v minulosti, jeho osobnosti a inštitúcie

Aby sme sa mohli zaoberať súčasnosťou, je nevyhnutné venovať úvod práce histórii, osobnostiam, inštitúciám a organizáciám, ktoré významne prispeli k formovaniu scény súčasného tanca v Českej republike.

3.1 Školstvo a osobnosti:

Na začiatku 20. storočia sa v Čechách objavil výrazový tanec prostredníctvom vystúpenia Isadory Duncan či Ruth St. Denis, ale boli takmer bez miestnej odozvy. Tesne pred prvou svetovou vojnou a po prvej svetovej vojne, v Čechách vystupovala rada predstaviteľov nového prúdu tanečného umenia, ako Grete Wiesenthal, Mary Wigman, Harald Kreutzberg, Rosalia Chladek, Kurt Jooss aj. Výrazový tanec v Čechách sa ďalej rozvíjal najmä na základe dvoch škôl. Emile Jaques-Dalcroze je svetovo známy svojou rytmickou gymnastikou - zaoberal sa vzťahmi medzi pohybom a hudbou. Jeho škola bola pre český výrazový tanec najdôležitejšia, mala v Čechách najviac podôb – od hudobnej po tanečnú. V Čechách bola jeho najdôležitejšou pokračovateľkou Jarmila Kröschlová. Škola Rudolfa Labana mala v Čechách menej predstaviteľov, jeho priamou žiačkou bola Milča Mayerová. Laban sa špecializoval na priestor, zaoberal sa vzťahmi priestoru, energiou/napätím pohybu. (Gremlicová, Lössl, Němečková, 2021)

Predstavitelia výrazového tanca sa okrem umeleckej tvorby venovali aj pedagogickej činnosti. Z žiakov súkromných škôl vznikali skupiny výrazového tanca. Významnými skupinami boli: skupina Jarmily Kröshlovej, ktorá vznikla v roku 1924, skupina Milči Mayerovej a skupina Jarmily Jeřábkovéj. Po Jarmile Jeřábkové vedenie prebrala Eva Blažíčková. Obidve predstaviteľky výrazového tanca v Čechách sú pokračovateľky duncanovskej línie.

V Čechách sa na rozvoji výrazového tanca podieľal taktiež spolok Sokol, ktorý rozvíjal a staral sa o kultúrny, duchovný a telesný rozvoj. Práve už spomínaná rytmická gymnastika Emila Jacquesa-Dalcrozeho, bola hlavným prameňom pre prácu s deťmi a dospelými na pedagogickej úrovni. Anna Dubská si prešla školou Dalcrozeho v Hellerau a bola šíriteľkou Dalcrozeho metódy v Čechách. Metódu následne po svojom rozvíjala Jarmila Kröschlová, ktorá ju vyučovala až do konca svojho života a príležitostne organizovala aj choreografické večery. (Gremlicová, Lössl, Němečková, 2021).

Významnú úlohu zohral aj spolok Tanec-Rytmika-Gymnastika, ktorý vznikol v tridsiatych rokoch 20. storočia. Ten pretlačil podmienku pre výkon profesie tanečného pedagóga a to vo forme absolvovania štátnej skúšky. Po obnovení súkromného školstva v deväťdesiatych rokoch nebola podmienka štátnej skúšky či iného preukázania odbornej spôsobilosti obnovená. (Gremlicová, Lössl, Němečková, 2021) Po druhej svetovej vojne vzniklo štátne profesionálne stredné a vysoké školstvo, na ktorom bol hlavný dôraz položený na klasický tanec. Pozícia výrazového tanca bola na tanečných štátnych školách slabá a až behom šesťdesiatych rokov pribudol ku klasickému tancu aj americký modern dance.

V roku 1961 došlo k vzniku ľudových škôl umení (LŠU), ktoré boli určené pre amatérov (deti a mladých ľudí) a ich návšteva bola nepovinná. Vyučovalo sa na nich výtvarné, hudobné, dramatické a pohybové/tanečné umenie. (KOLLÁROVÁ, 2010) Na osnovách tanečného oddelenia sa podieľali aj Jarmila Kröschlová a Jarmila Jeřábková. Na školách sa vyučoval klasický, ľudový, novodobý (výrazový) a moderný tanec. Novodobý a neskôr moderný tanec mal svoj podiel aj na tvorbe súborov, ktoré patrili k hnutiu scénického tanca. Odkaz výrazového tanca sa podieľal taktiež na tvorbe súborov ľudových piesní a tancov. (Gremlicová, Lössl, Němečková, 2021)

Po zmene politickej a spoločenskej situácie v novembri 1989 nastali nové podmienky pre uplatnenie súdobých tendencií v tanečnom umení. Premenila sa sféra profesionálneho a amatérskeho tance, pričom do oboch prenikal intenzívne nový štýl súčasného tanca. V roku 1992 Eva Blažíčková založila tanečné konzervatórium zamerané na súčasný tanec - Duncan centre, ktoré nadväzovalo na odkaz americkej tanečnice Isadory Duncan. V deväťdesiatych rokoch sa amatérske súbory začali viac profesionalizovať avšak stále pretrvávalo pestovanie tohto druhu tanca viac v amatérskom svete. „V článku *Moderní tanec u nás byla situace v Čechách na jaře roku 1989 komentována těmito slovy: „Se soudobými tanečními technikami a jejich přetlumočením se totiž u nás setkáváme jen v rámci amatérské činnosti – fakt sám o sobě zarážející...Dnes je znalost moderních technik pro profesionály nezbytností, a ona se zatím jen ztěžka dostává do jejich podvědomí. Národní divadlo dokonce odmítlo účast v seminářích Grahamové. Je samozřejmé, že moderní balet nedělá technika Grahamové či Limona, avšak v současném světovém trendu patří k základnímu vzdělání tanečníka. Stane se tomu tak i u nás?’* (Dercsényiová 1989: 17; cit. podľa Opavská, 2015: 58).

3.2 Tanečné festivaly a prehliadky

Významnú úlohu vo formovaní súčasného tanca v Čechách majú tanečné festivaly a prehliadky. Za predchodcu profesionálnych tanečných festivalov môžeme považovať amatérske tanečné prehliadky a aktivity, usporadúvané vo sfére scénického tanca od šesťdesiatych rokov (detské súbory; prehliadky súborov mládeže a dospelých od 1977). V nedávno vydanej publikácii, „Tanec jako záliba” sa autori podrobne venujú amatérskej sfére v scénickom tanci v Čechách a detailne v diele popisujú priebeh a formu tanečných prehliadok: *„Na přelomu šedesátých a sedmdesátých let se z hlavního proudu Soutěže tvořivosti mládeže vyčlenil scénický tanec, konkrétně v roce 1967 Ústřední poradní sbor tanečního oddělení Ústředního domu lidové umělecké tvořivosti rozhodl o samostatných přehlídkách dětských skupin, kde hlavním proudem měl být tanec nefolklorní.”* (Gremlicová, Lössl, Němečková, 2021: 189). Pojem nefolklorný tanec sa používal na označenie rôznych tanečných druhov, ktoré nepracovali na základoch ľudového, v tej dobe najviac ospevovaného, tanca; paralelne sa pre tento smer amatérskeho tanca začal používať pojem scénický tanec. Prehliadky sa netýkali iba detských skupín, ale takisto aj mládeže a dospelých.

Scénický amatérsky tanec mal v dobovom tanečnom kontexte špecifickú pozíciu a vzťah k profesionálnej sfére: *„Náročnost pohybového materiálu a s ní související akcent na „technický“ trénink jako součást činnosti souborů tvořily jednu z vnitřních spojníc ke světu profesionálního tanečního umění. Navíc skutečnost, že se v něm uplatňovaly taneční techniky a styly, které v profesionálním baletním prostředí systémově začleněny nebyly, ale v zahraničí patřily k nutné výbavě tanečního profesionála, měly v některých případech i inovativní roli pro taneční umění jako celek...”* (Gremlicová, Lössl, Němečková, 2021: 255) v čom spočíval význam scénického tanca.

Po roku 1989 hnutie scénického tanca nezaniklo, našlo v nových podmienkach novú pozíciu. V súčasnosti, v Čechách tieto umelecké neprofesionálne aktivity zastrešuje NIPOS-Artama¹, ktoré bolo zriadené Ministerstvom kultúry 1.1.1991. Hlavnou myšlienkou a činnosťou NIPOSu „... je podpora rozvoje kultury, především rozvoje kulturněspolečenských a tvůrčích aktivit občanů v místech a regionech, se zřetelom k oblasti neprofesionálních uměleckých aktivit a k veřejnému užítí autorských děl, poskytování informačních služeb a odborných konzultací orgánům a pracovníkům

¹ Národní informační a poradenské středisko pro kulturu - útvar pro neprofesionální umělecké aktivity.

*územní samosprávy, státní správy, občanských sdružení, právníkům i fyzickým osobám a dalším subjektům, působícím v místní a regionální kultuře, a to na základě soustavného vytěžování teoretických a praktických poznatků z analytické a výzkumné činnosti v oblasti kultury, z vlastního výzkumu a s využitím odborných znalostí z různých oborů umělecké činnosti. ARTAMA nabízí a zajišťuje odborný servis v oblastech neprofesionálního umění a dětských estetických aktivit, pořádá nebo odborně zajišťuje dílny a semináře, přehlídky, festivaly, soutěže, shromažďuje dokumentaci, poskytuje komplexní informace o problematice neprofesionálního umění, zpracovává odborné expertizy pro orgány státní správy a samosprávy, spolupracuje se spolky, občanskými sdruženími, kulturními zařízeními, školami a školskými zařízeními. ARTAMA nabízí odborné konzultace, zpracování projektů akcí, dramaturgickou poradnu, kontakty s odborníky v jednotlivých oborech.*²

V roce 1987 Tanečné centrum Karlovy Univerzity v Praze, dnešní Tanečné centrum Praha, zorganizovalo, při příležitosti Mezinárodního dne tance, Mezinárodní týždeň tance. V roce 1989 vznikol najväčší a najvýznamnejší festival - Tanec Praha, vďaka ktorému sa do Prahy dostávali zahraniční choreografi a interpreti a prezentovali tu svoje diela, čo malo obrovský vplyv na rozvoj súčasného tance v Českej Republike. Už počas prvej sezóny mal český divák možnosť vidieť v Prahe Nederlands Dance Theatre 2 s dielami od významných choreografov Jiřího Kyliána, Nacha Duata a Ohada Naharina. Od roku 1991 funguje Tanec Praha ako občianske združenie, ktorého riaditeľkou je Yvona Kreuzmannová. Festival Entrée k tanci, založený Yvonou Kreuzmannovou a Martinom Dvořákom sa konal a doteraz sa koná v Hradci Králové, v roku 2001 vznikol v divadle Ponec festival Česká taneční platforma, ktorý taktiež funguje dodnes a na ktorom majú umelci možnosť prezentovať svoje diela. (Návrátová, Vašek, 2010, s. 57-59). Dalšími dôležitými festivalmi, ktoré mali vplyv na rozvoj súčasného tance v Čechách sú 4+4 dny v pohybu, ktorý sa koná od roku 1996 alebo Malá inventura, ktorá bola založená v roku 2002.

3.3 Priestory

V deväťdesiatych rokoch začali vznikať nové priestory, z ktorých takmer všetky fungujú dodnes. V roku 1994 vzniklo Divadlo Archa, ktoré „...během své existence hostilo řadu osobností domácího i světového umění, jakými jsou například choreografové a

² Nipos: o nás, [online] Dostupné z <https://www.nipos.cz/nipos-onas/>. [27.2.2022].

*tanečníci Wim Vandekeybus, Anna Teresa de Keersmaecker, Min Tanaka či Jan Fabre...*³, Roxy, čo bol experimentálny priestor, ktorý patril pod Linhartovú nadáciu (zameranie na súčasné umenie). Na činnosť Roxy neskôr naviazal NoD. Samozrejme nesmieme zabudnúť na asi najvýznamnejšie divadlo pre súčasný tanec, bývalé kino, divadlo Ponec, ktoré vzniklo v roku 1998. V roku 2001 bolo divadlo hlavnou scénou festivalu Tanec Praha. Na scéne divadla Ponec sa objavili mená ako Susanne Linke alebo Reinhild Hoffmann. (Kreuzmannova, 2009)

Dôležitou organizáciou pre rozvoj súčasného tanca je Divadelný ústav, ktorý funguje od roku 1959. Kyliánová nadácia v Prahe, ktorá s Divadelným ústavom spolupracovala a momentálne sídli na HAMU, kde knižnica HAMU spravuje taktiež fond Kyliánovej videotéky, prispela taktiež k rozvoju.

Všetky spomenuté udalosti, inštitúcie a osobnosti sa podujali na tom, aby súčasný tanec bol súčasťou profesionálneho tanečného sveta. Vďaka všetkým spomínaným aspektom má choreograf súčasného tanca mnoho možností, kde sa profesionálne uchytiť, avšak nezávislý choreograf súčasného tanca ako profesia, je stále nedocenená a mierne problematická.

³ Divadlo Archa: Historie a současnost, [online] Dostupné z <https://divadloarcha.cz/cz/historie-a-soucasnost.html>. [21.4.2022].

4 Profesionál

4.1 Je tanečník současného tanca profesionál?

Pozícia choreografa súčasného tanca je prepojená s otázkou, na koľko je vnímaná ako profesia. Tanečný umelec je celkovo spoločensky problematická profesia, obzvlášť tanečník súčasného tanca, ktorý väčšinou nie je spojený s žiadnym divadlom, žiadnou stálou inštitúciou.

Profesia tanečníka je pojem, ktorý je problematické jednoznačne definovať a je otázkou, či vôbec termín profesia je oprávnené v spojení s tancom používať, pretože to z kontextu súčasnej sociológie úplne nevyplýva. V knihe *Profese tanečníka* sa autorky zamýšľajú a snažia sa dotknúť niekoľkých aspektov, ktoré sa profesie tanečníka týkajú. Ak hovoríme o profesii ako takej, mala by spĺňať určité vlastnosti, znaky, obsahovať isté spoločné rysy. Jedným zo znakov je znalosť určitých aspektov, ktoré sú pre výkon profesie nevyhnutné. V bežnom živote túto znalosť nadobúdajú ľudia na vysokých školách, kde potvrdením o odbornom vzdelaní je vysokoškolský diplom, ktorým sa jedinec odlišuje od ostatných a teda sa stáva akousi profesijnou autoritou. Ďalšími rysmi sú istá profesijná etika - normy spojené s výkonom profesie a združovanie odborníkov do profesijných asociácií, ktorých úlohou je predovšetkým zvyšovanie vzdelania členov asociácie. (Bulínová, Burešová, Gremlicová, Kazárová, Zilvarová - Machová, 2013: 7). Otázkou teda je, či povolanie tanečníka je správne označiť za profesiu a kedy sa tanečník môže nazývať profesionálom? Isté paralely so spomínanými znakmi profesie je možné v tanečnom svete nájsť, no odpovedať na moju otázku sa jednoznačne nedá. Momentálne sú intenzívne snahy o sformovanie istého profesijného združenia, zatiaľ ale neúspešne. Snahy nie sú predmetom iba dnešnej doby, ale potreba profesijného združenia siaha ďaleko do minulosti. „*Možná bychom za ekvivalent profesní etiky mohli pokládat služební řády a jiná nařízení, upravující výkon uměleckých činností v divadle, včetně činnosti tanečníků, ... Od pozdního středověku se v evropském kontextu objevovaly snahy vytvořit profesní sdružení, nejvíce tanečních mistrů, tedy učitelů tance. A v dnešní české situaci se potřebnost profesního sdružení tanečníků (všech tanečníků) stala předmětem vážných úvah a snah. Co se týká systematické teorie oboru, i o tu se po staletí někteří snažili. ... Nicméně budování teoretické reflexe tance bylo nesoustavné a dodnes ne všichni tanečníci akceptují její užitečnost.*” (Bulínová, Burešová, Gremlicová, Kazárová, Zilvarová - Machová, 2013: 8).

V praxi za profesionálneho tanečníka považujeme umelca, ktorý sa tancom živí - poberá za svoj umelecký výkon plat alebo má dostatočné vzdelanie. Podmienkou na to, aby sa tanečník mohol označiť za profesionála, je splnenie minimálne jedného zo spomínaných dvoch kritérií.

S profesionalizáciou súčasného tanca je silno a neprehliadnuteľne spojená amatérska sféra súčasného tanca: *„Při vytyčování mantinelů bylo však nutné zaujmout postoj ke škále mezi uměním profesionálním, poloprofesionálním a amatérským. Autoři nemohli opomenout důležitou, neprofesionální sféru oboru, které je živým podhoubím tance profesionálního, a je realizovaná v rámci propracované a naprosto unikátní infrastruktury. Koexistence amatérských a profesionálních aktivit má v tanečním oboru dlouhou tradici a klíčový význam pro zajištění kontinuity.”* (Návratová, Vašek, 2010: 14).

4.2 Prechod súčasného tanca zo sféry amatérskej do sféry profesionálnej

Súčasný tanec v Čechách nebol vždy súčasťou profesionálneho tanečného sveta, práve naopak. Pred rokom 1989 bol hlavným výrazovým prostriedkom v profesionálnom svete klasický tanec, prípadne tanec ľudový. *„Určení hranice aktivit chápaných jako amatérské bylo v mnoha směrech problematické: pokud se pokoušíme amatéra definovat jako laika, který se tanci věnuje ve svém volném čase, a profesionála jako vyškoleného odborníka, který se tancem živí, narážíme na dobový právní systém, v němž působení umělce, např. tanečníka tzv. na volné noze bylo víceméně nemožné a cesta z amatérského prostředí do profesionálního (do nějaké státní umělecké organizace) byla obtížně průchodná. Vztah profesionálního světa tance s amatérským však prošel určitým vývojem. Zatímco v padesátých a šedesátých letech minulého století panovalo přesvědčení, že profesionálové mají v tomto spojení vystupovat v roli uměleckého garanta, rádce a školitele, a amatérské soubory by se v co největší míře měly svou technickou přípravou i tvorbou přiblížit oficiální taneční scéně, v letech osmdesátých, kdy se baletní soubory kamenných divadel čím dál více vzdalovaly světovým tanečním trendům, přebírala někdy amatérská scéna část role, která na západ od našich hranic náležela právě profesionálům.”* (Gremlicová, Lössl, Němečková, 2021: 168). V povojnovom období sa klasický tanec kodifikoval ako “základný nositeľ profesionality”, čo samozrejme súčasnému a scénickému tancu

spôsobilo v Čechách značné komplikácie vo sfére profesionality a istým spôsobom tento problém pretrváva dodnes.

Hlavnou témou tejto práce je profesia choreografa súčasného tanca a jeho uplatnenie na českej scéne súčasného tanca. Hoci je táto profesia komplikovaná, možností, kde sa vie choreograf uplatniť je mnoho, je však dôležité mať v nich prehľad a rozumieť fungovaniu profesie. Práve prechod z amatérskeho/poloprofesionálneho fungovania do profesionálnej choreografickej práce je častokrát problematický, obzvlášť, ak človek nepozná možnosti, ktoré mu svet českého súčasného tanca ponúka a nemá prehľad o tom, ako profesionálny svet funguje po všetkých jeho stránkach.

5 Uplatnenie choreografa v umeleckom svete

5.1 Choreograf z právneho hľadiska

Spektrum možností, kde sa umelec, ktorý pôsobí ako choreograf súčasného tanca v Čechách môže uplatniť, je obmedzené. Väčšina tvorcov, ktorí v Čechách pôsobia, sú OSVČ⁴ alebo zakladajú spolky a organizácie, niektorí pôsobia v kamenných divadlách ako zamestnanci, no väčšina sa živí kombináciou vyššie spomenutých možností. Každopádne, v Čechách je takmer nemožné sa užiť iba ako choreograf fungujúci na „voľnej nohe“ bez toho, aby bol súčasťou nejakého zoskupenia, mal vlastný súbor alebo skupinu, či mal ešte iné vedľajšie zamestnanie.

Bezpochyby umelec a súbor môže existovať bez právnej formy (nie je zapísaným spolkom alebo organizáciou), ale s jeho prevádzkovaním môžu nastať isté problémy. Umelci medzi sebou budú fungovať na tzv. „dobré slovo“ a na vlastnú zodpovednosť, pretože pozície v súbore nebudú nijako právne ošetrené, čo sa nie vždy musí vyplatiť. Taktiež s autorskými právami to môže byť v kolektíve nezávislých umelcov komplikované, keďže *„každý člen umeleckého tímu je vlastníkom autorských práv ke svému ‚výtvoru‘. Pokiaľ medzi vami a napríklad hudbníkom nevznikne smlouva, která vám dává práva k užívání, oficiálně nemůžete danou hudbu používat. Můžete samozřejmě fungovat „na dobré slovo“, ale pokud si to hudbník rozmyslí, může vás kdykoliv popotahovat za to, že bez jeho souhlasu používáte jeho autorské dílo. A bude v právu.“*⁵ Najväčšiu nevýhodu vidím v komplikovanosti žiadania finančných dotácií a grantov zo štátneho rozpočtu. Bez dostatočných finančných zdrojov je takmer nereálne udržať sústavné fungovanie súboru, pretože umelci si budú hľadať možnosti, ako peniaze zarobiť inde a časovo sa fungovanie súboru stáva náročnejšie, až nemožné. Grant môže žiadať osoba individuálne, mala by však byť minimálne OSVČ. „Avšak

⁴ Osoba samostatne výdělečně činná.

⁵ Manuál tanečníka: výhody nevýhody fungování souboru bez právní formy. Databáze tance. *Taneční aktuality.cz*, [online]. Dostupné z <https://www.databazetance.cz/manual-tanecnika/nezavisly-umelec-v-tanecnim-oboru/chci-zalozit-vlastni-umelecky-soubor/vyhody-nevyhody-fungovani-souboru-bez-pravni-formy/>. [18.3.2022].

šance na úspěšné přijetí žádostí grantů a dotací a obdržení financí je v ČR značně vyšší pro uskupení s právní formou než pro individuální osoby.”⁶

Najistejšie a najbezpečnejšie fungovanie súboru je jednoznačne právnou formou. Všetky spomenuté nevýhody a problémy, ktorým bude musieť súbor čeliť bez právnej formy, sú v opačnom prípade plusom a výhodou. Súbor s právnou formou môže taktiež uzatvárať zmluvy a dohody, no je povinný si vziať vlastné účtovníctvo.

5.1.1 Choreograf ako fyzická osoba

Ak je človek na úplnom začiatku svojej kariéry a nemá žiadne iné vedľajšie zamestnanie alebo inú zárobkovú činnosť, môže mať status osoby bez zdaniteľných príjmov a taktiež sa môže uchádzať o finančnú podporu v nezamestnanosti. Následne, keď sa nezávislá umelecká činnosť stane stálou a prináša umelcovi finančný príjem, je umelec povinný stať sa živnostníkom alebo OSVČ - osobou samostatne výdělečně činnou. *„Není ideální se nechat zaregistrovat jako OSVČ s hlavní činností dříve, než je tvoje nezávislá umělecká činnost skutečně soustavně výdělečná, a to zejména z důvodu povinných plateb pojištění (máš povinnost platit si sociální a zdravotní pojištění i v období, kdy jsi bez příjmů).”⁷*

Podľa občianskeho zákonníka je nezávislý umelec považovaný za podnikateľa, pretože pojem OSVČ sa v občianskom zákonníku nevyskytuje. To znamená, že na vlastnú zodpovednosť samostatne vykonáva zárobkovú činnosť a jeho cieľom a účelom je dosiahnutie zisku.

⁶ Manuál tanečníka: výhody nevýhody fungování souboru bez právní formy. Databáze tance. *Taneční aktuality.cz*, [online]. Dostupné z <https://www.databazetance.cz/manual-tanecnika/nezavisly-umelec-v-tanecnim-oboru/chci-zalozit-vlastni-umelecky-soubor/vyhody-nevyhody-fungovani-souboru-bez-pravni-formy/>. [18.3.2022].

⁷ Manuál tanečníka: Legislativní status nezávislého umělce. Databáze tance. *Taneční aktuality.cz*, [online]. Dostupné z <https://www.databazetance.cz/manual-tanecnika/nezavisly-umelec-v-tanecnim-oboru/legislativni-status-nezavisleho-umelce/>. [27.2.2022].

5.1.2 Choreograf ako právnická osoba

5.1.2.1 Spolok

Jedným z najjednoduchších a asi najvyužívanejších organizovaných útvarov je spolok. Spolok sa pokladá za právnickú osobu a musia ho založiť minimálne tri osoby, ktoré majú rovnaký a kolektívny záujem a cieľ jeho naplnenia. Hlavnou ani vedľajšou činnosťou spolku, ani jeho cieľom, nemôže byť činnosť za účelom zisku: *„Hlavní činností spolku může být jen uspokojování a ochrana těch zájmů, k jejichž naplňování je spolek založen (např. podpora autorské tvorby). Vedle hlavní činnosti však může spolek vyvíjet tzv. vedlejší činnost, kterou může být i podnikání, pouze pokud tato činnost slouží k podpoře hlavní činnosti (např. zajištění dostatku financí pro autorskou tvorbu pomocí komerčního pronajímání sálu, který spolek vlastní).“*⁸ V názve sa musí vyskytovať slovo “spolok”, “zapísaný spolok” alebo minimálne skratka “z.s”.

Forma, akou spolok bude fungovať, je na dohode zakladateľov a členov, taktiež počet a funkcie sú určené dohodou a zakladateľmi spolku. Nezávislý choreograf súčasného tanca, okrem funkcie choreografa, musí častokrát naplňať aj iné profesie, ako napríklad pozíciu produkčného, manažéra, PR, niekedy aj scénografa, kostyméra či svetelného dizajnéra. Práve vznik spolku a rozdelenie týchto funkcií medzi viacerých ľudí, môže choreografa oslobodiť a uľahčiť mu fungovanie a tvorbu. Veľkou výhodou spolku je, že ide o právnickú osobu, čo umožňuje žiadať financie na tvorbu a fungovanie vo viacerých grantových súťažiach a taktiež je väčšia pravdepodobnosť, že právny subjekt dostane finančnú podporu, z dôvodu väčšej dôveryhodnosti. Všetci opýtaní majú založený alebo sú súčasťou spolku, pod ktorým primárne fungujú. Zaujímalo ma, čo bolo dôvodom vzniku tohto právneho zoskupenia:

*„Dočasná company je uskupení choreografů. Chtěla jsem dát dokopy lidi, kteří to mají stejně a myslíme to vážně s tím, co děláme. Tím, že se zodpovědnost rozprostře mezi více lidí, tak ubudne náročnost jednotlivcům. Abys v České republice byla schopná se tanečním divadlem uživit, tak musíš dělat hrozně moc věcí okolo a ne jenom to, že jseš choreograf. Podle mě to je sólově téměř nemožný.“*⁹

⁸ Manuál tanečníka: spolek. Databáze tance. *Taneční aktuality.cz*, [online]. Dostupné z <https://www.databazetance.cz/manual-tanecnika/spolek/>. [13.3.2022].

⁹ Rozhovor s Annou Benhákovou, vedený v marci 2022. Súkromný archív Michaely Dzurovčinovej.

„Spolek vznikl, protože jsme chtěli dělat představení. My jsme jako spolek začali fungovat spolu proto, že jsme chtěli požádat nějaký evropský grant. Tam to nešlo jako fyzická osoba.”¹⁰

„SPOLK vznikl právě kvůli tomu, abychom si navzájem nás pět kamarádu, kteří jsme spolek založili, práci ulehčili, abychom tu práci, která padá na jedince, rozprostřeli mezi nás a abychom si navzájem mohli pomoci. Co je pro SPOLK typický je, že tam není jeden choreograf a ostatní jsou tanečníci, ale jsme tam všichni všichni.”¹¹

Primárne dôvody vzniku zoskupenia sú u každého rôzne, ale čo je u všetkých spoločné a objavovalo sa to v odpovediach u všetkých opýtaných, je uľahčenie a zjednodušenie fungovania na českej tanečnej scéne. Či sa už jedná o odbremenenie sa od povinností, ktoré sa s profesiou choreografa spájajú alebo o finančnú stránku profesie.

5.2 Choreograf z finančného hľadiska

Keď sa človek rozhoduje, akej profesii sa v budúcnosti chce venovať, jedným z rozhodujúcich faktorov je schopnosť užiť sa daným povoláním. Je všeobecne známe, že umenie nie je profesionálna sféra, ktorá by bola finančne mimoriadne ohodnotená, obzvlášť ak ide o tanečné umenie. Jedným z dôvodov môže byť aspekt, ktorý zaznel v diele Profese tanečníka: *„Činnost, kterou profesionální tanečníci vykonávají, vzbuzuje – a i v minulosti vzbuzovala – obdiv a ocenění. Zároveň však vedla k společenskému vyloučení a i dnes, kdy zdánlivě přestala platit pravidla vyřazující tanečnický ze slušné společnosti a jejich práci z úctyhodných profesí, se tanečníci cítí jako uzavřena enkláva a majoritní společnost vlastně neví, v čem podstata jejich profese spočívá. ... Připomeňme si jen prosebné dopisy a argumenty tanečníků Národního divadla v Praze, tak často oslyšené a proporci jejich životních podmínek ve srovnání s ostatními umělci zaměstnanými v divadle. Tato nespravedlnost mnohdy vyplývá z toho, že meyoritní skupina nezná a nechápe specifické potřeby a vlastnosti menšinové skupiny ...“* (Bulínová, Burešová, Gremlicová, Kazárová, Zilvarová - Machová, 2013: 186-187). Preto som respondentom položila otázku, či sa ako nezávislí tvorcovia vedia užiť a či si myslia, že to je na českej tanečnej scéne možné. Odpovede, ktoré som od respondentov dostala ma nijakým spôsobom neprekvapili

¹⁰ Rozhovor s Bohumírou Eliášovou, vedený v marci 2022. Súkromný archív Michaely Dzurovčinovej.

¹¹ Rozhovor s Ester Trčkovou, vedený v marci 2022. Súkromný archív Michaely Dzurovčinovej.

a všetky sa zhodovali v tom, že nezávislý choreograf, ktorý by sa venoval iba autorskej tvorbe, sa v českom tanečnom prostredí neuživí:

„V českém prostředí neznám nikoho takovýho, kdo se živí čistě tvorbou. Nebo znám, ale pak se živí hlavně tvorbou v kamenných divadlech, v muzikálech a různých spolupracích. Jako nezávislý tvůrce to v podstatě nelze.“¹²

“No bylo by to hezký. Myslím si, že to jde, ale ne u nás. Myslím si, že tak lidi fungují, jenom prostě na to systém není stavěnej, aby byl člověk jenom choreograf.“¹³

“No, to je hodně vtipná otázka, kdybych dělala čistě choreografickou tvorbu, tak jsem v mínusu.“¹⁴

“V tuhle chvíli ne. Myslím, že se to dá, věřím tomu, že se to dá, ale je to vždycky otázka nějakých období. Myslím si, že když člověk chce být opravu na volný noze a chce dělat projekty, tak záleží, jak vysoký má životný standard, to za první. Za druhé, je tam vždycky nějaká možnost kombinace s učením, a nebo s působením pod nějakým divadlem, že mi divadlo nabídne nějakou dlouhodobější smlouvu, že pod ním můžu tvořit a zároveň mám nějaký stálý příjem. Myslím si, že se dá uživit jenom tvorbou, ale otázka je, v jaký podobě.“¹⁵

“Je to reálne, ale nie je to reálne tak, že si tvorím čisto svoje veci, pokiaľ nie si dostatočne etablovaný a nemáš istotu toho, že každý rok dostaneš grant. Ty môžeš tvoriť aj pre niekoho, choreograf môže tvoriť ako asistent pri činohernom predstavení. Keď sa nazbierajú takto rôzne veci, tak sa to dá. Dá sa to, ale treba mať kontakty a skúsenosti.“¹⁶

Z odpovedí je zrejmé, že popri autorskej choreografickej tvorbe sa tvorca musí venovať aj tvorbám na zákazku, fungovať v nejakom divadle, venovať sa pedagogickej činnosti alebo mať úplne iné zamestnanie. Je kľúčové, aby nezávislý choreograf mal zabezpečený stály a pravidelný príjem.

V Čechách aj na Slovensku som sa stretla s “fenoménom” brania zaujímavých ponúk zadarmo alebo iba za symbolický honorár. Je to začarovaný kruh, z ktorého je na prvý pohľad takmer nemožné vystúpiť. Problém spojený s neplatením tanečných umelcov by sa vyriešil tým, ak by prestali všetci brať ponuky, za ktoré nie sú plnohodnotne

¹² Rozhovor s Bohumírou Eliášovou, vedený v marci 2022. Súkromný archív Michaely Dzurovčinovej.

¹³ Rozhovor s Šárkou Říhovou, vedený v marci 2022. Súkromný archív Michaely Dzurovčinovej.

¹⁴ Rozhovor s Annou Benhákovou, vedený v marci 2022. Súkromný archív Michaely Dzurovčinovej.

¹⁵ Rozhovor s Ester Trčkovou, vedený v marci 2022. Súkromný archív Michaely Dzurovčinovej.

¹⁶ Rozhovor s Michalom Heribanom, vedený v marci 2022. Súkromný archív Michaely Dzurovčinovej.

ohodnotení. V praxi to však funguje tak, že sa nájde niekto, kto prácu zdarma alebo za veľmi podhodnotený honorár zoberie, či už je to z dôvodu výnimočne zaujímavej ponuky, alebo je študent, či začínajúci choreograf a potrebuje sa v profesionálnom svete presadiť.

Umelci sú však pre spoločnosť takisto podstatní ako lekári, učitelia alebo akékoľvek iné zamestnanie. Problém vzniká už v tom, že *„tanečníci jsou v našich zemích mnohdy považováni za osoby s nízkým vzděláním, neboť mnohahodinovou každodenní přípravou na povolání bývají ochuzeni o širší všeobecné znalosti.“* (Gremlicová, Hayashi, Machová, 2020: 186). Už len týmto vzniká isté nedocenenie tanečných umelcov, s čím sa následne spája problém s nedostatkom financií určených pre kultúru.

Práve počas doby covidu sme všetci mali možnosť zažiť, aké je umenie dôležité. Ak odhliadneme od tanečnej sféry a zameriame sa celkovo na umenie, nachádza sa vo väčšine našich domovov a každodenne s ním prichádzame do kontaktu. Či už filmy v televízii, hudba alebo knihy, boli útekem od nepríjemnej reality, mnoho ľudí udržiavali v istej psychickej pohode, čo však bežní ľudia mimo umelecký odbor berú ako samozrejmosť a častokrát sa tvorcom nedostáva dostatočného zadosťučinenia. To sa premieta aj do financovania umenia. Ak sa zameriame čisto na tanec a jeho prínos mimo jeho umeleckú hodnotu, tanečník pri tréningu prirodzene získava vlastností, na ktoré je v súčasnej dobe kladený dôraz pri vyučovaní na školách. Od mladých ľudí sa vyžaduje, aby boli, samostatní, organizovaní, disciplinovaní a trpezliví, aby mali schopnosť kooperácie, komunikácie a adaptovania sa. Všetky tieto vlastnosti tanečník prirodzene nadobúda. (Gremlicová, Hayashi, Machová, 2020: 186).

Ak tvorca nie je zamestnancom divadla, je nútený finančné zdroje na realizáciu svojich projektov získavať niekoľkými spôsobmi. Nezávislí umelci, či už ako osoby samostatne zárobkovo činné (OSVČ), tak aj spolky sú nútené získavať financie na svoje fungovanie prostredníctvom grantov, čo znamená že financie umelec získa z rozpočtu štátu, Európskej únie, krajov, nadačných fondov a iných. Druhou možnosťou je zháňanie sponzorov, crowdfunding, zháňanie financií cez verejné zbierky a podobne. Možnosťou je zaplatiť výdaje napríklad z predaja vstupeniek, ale to častokrát nepokryje ani nájom divadla, nie to honoráre a taktiež záleží na zmluve, ktorú umelec s divadlom alebo danou scénou má. *„V ČR největší podíl na financování tanečního umění (stále*

*ještě) představují prostředky ze státního rozpočtu,...*¹⁷ čo znamená, že umelci najviac žiadajú a čerpajú financie prostredníctvom štátnych grantov a sú podporovaní štátom.

5.2.1 Grantové súťaže

Hlavnými zdrojmi, z ktorých tvorcovia čerpajú, sú grantové súťaže. V rozhovoroch som každému opýtanému položila otázku na to, odkiaľ a ako získava financie. Všetci respondenti sa s písaním a zháňaním financií prostredníctvom grantov už vo svojej praxi stretli a pre väčšinu z nich sú práve grantové súťaže hlavným zdrojom financovania:

*„Finance získávám určite a jedine z grantů, ať už jsou to granty městských částí, granty krajských úřadů, magistrátu města, ministerstva kultury, školní granty, Nadace Život Umělce.”*¹⁸

*„Každoročně žádáme granty, hlavními donátory jsou magistrát a MKČR, Státní fond kultury a pak se snažím o různé koprodukce nebo hledáme partnery.”*¹⁹

*„Hlavně přes granty, různé fondy a nadace.”*²⁰

Z odpovedí vyplýva, že umelec nie je plnohodnotne schopný fungovať a tvoriť bez toho, aby na svoju činnosť žiadal finančný príspevok alebo zohnal partnerov. Najčastejšie respondenti spomínali grantové súťaže, ktoré vypisuje Ministerstvo kultury, Státni fond kultury, Nadace života umelce alebo Magistrát hlavného mesta Praha.

5.2.2 Problémy spojené s grantovými súťažami

Dôležité je spomenúť, že väčšina grantových súťaží umelcovi nedá sto percent z žiadanej čiastky, ale iba nejaké percento, s čím sa spája problém realizácie projektov. Taktiež to, že sú jednotlivé granty vypísané a vyhlasované v rôznych termínoch, tvorcom spôsobuje značné problémy pri príprave projektov. Respondenti sa obsiahle vyjadrovali k problémom, ktoré sú spojené s financovaním umenia: *„Problém je v tom, že žádnéj grant není poskytován na sto procent ze žádané částky, vždycky je to méně.*

¹⁷ Manuál tanečníka: Financování v tanečním oboru. Databáze tance. *Taneční aktuality.cz*, [online]. Dostupné z <https://www.databazetance.cz/manual-tanecnika/financovani-v-tanecnim-oboru/>. [21.3.2022]

¹⁸ Rozhovor s Ester Trčkovou, vedený v marci 2022. Súkromný archív Michaely Dzurovčinovej.

¹⁹ Rozhovor s Bohumírou Eliášovou, vedený v marci 2022. Súkromný archív Michaely Dzurovčinovej.

²⁰ Rozhovor s Šárkou Říhovou, vedený v marci 2022. Súkromný archív Michaely Dzurovčinovej.

To znamená, že je tam potřeba spolufinancovat každý projekt, ale prostředků, ze kterých to spolufinancovat, moc není. Všechny prostředky, které jsou ze státní oblasti, jsou na základě nějakého částečného financování, a to, že by někdo poskytoval sto procent nějaké částky nebo nějaký větší finanční obnos, tak takových prostředků v České republice moc není. Spíš je to o tom, že člověk získává menší částky u více organizací a grantových výzev, a s tím se pojí náročnost je získat. Nikdy se mi ještě nestalo, že bych žádala nějakou částku a tu jsem dostala. Dostáváme se k tomu, že se musí předem vymyslet, jakým způsobem se vlastně projekt nadhodnotí, aby to nebylo moc, ani aby to nebylo málo. Když už získám nějaké finance na projekt a jsou o hodně nižší, než jsem žádala, tak je otázka, jestli jsem jako tvůrce schopná za tu částku projekt vlastně uskutečnit, nebo když spoléhám na více zdrojů financování a získám jenom jeden, tak se dostávám do situace, kdy ten projekt musím nějak dofinancovat i kvůli tomu, abych vlastně dokázala té jedné instituci, takže je to taková síť, kterou musí mít člověk přemyšlenou a musí vědět, co bude dělat v dané situaci, když něco dostane a nebo nedostane. Musí vědět, jaká je minimální částka, za kterou to je schopný udělat, aby se jako tvůrce nepodhodnotil. Další věc je to, že granty jsou vyhlašované pozdě. Ty výsledky často přichází, až když je tvůrce v nějaké tvůrčí části toho projektu. Je důležitý to, jak si člověk rozdělí finance těch grantů, protože, to že získám grant, neznamená že, si z toho můžu zaplatit to, co chci, musím respektovat žádost. Je to strašně komplexní věc, která vůbec není jednoduchá a pro začínající umělce je strašně důležitý najít někoho, kdo tomu rozumí, ať už z Nové sítě, a nebo jsou různé možnosti získat povědomí o tom, jak žádosti podávat a jak napsat žádost tak, aby byla kvalitně hodnocená.”²¹

“Otázkou je, jestli je dobrý vybrat víc projektů a dát jim každému trochu, a nebo vybrat pár a dát jim plnou částku, protože vypadají nejschopněji, že jsou zrealizovatelné a dobré, dát jim prostě devadesát procent ze žádané částky, nebo jich vybrat víc, ale dát jim takovou částku, za kterou to ani není zrealizovatelný a pak to ti lidi budou dělat zadarmo. Já vlastně nevím, co je dobře, protože je hrozně smutný, když nedostaneš nic, protože nejsi schopnej to napsat dobře, ale zároveň když dostaneš jen 10 000 Kč, tak co s tím máš dělat? To jsi zase na bodě mrazu, protože teď jsi dostal nějaký peníze, upsal ses, ale za 10 000 Kč to neuděláš. A tak musíš hledat zas jiný způsoby, jak to udělat, aby se to zrealizovalo. Je otázka, jestli je to vlastně dobře. Problém je taky podfinancování umělců. Snažíme se jet hodně low cost. Mám častokrát pocit, že když

²¹ Rozhovor s Ester Trčkovou, vedený v marci 2022. Súkromný archív Michaely Dzurovčinovej.

*podsadíme částku, tak je větší šance, že nám peníze dají, ale pak to finančně nevychází. Myslím si, že by si tvůrci, umělci měli říkat plnohodnotný částky, za který by to udělali, protože stejně dostanou méně.*²²

V odpovediach sa choreografi venujú hneď niekoľkým problémom, ktoré rieši väčšina nezávislých choreografov. Jedným z najzásadnejších a základných problémov je nedostatok financií, ktoré sú vyčlenené pre kultúru a pre tanec. S tým sa následne spája nutnosť žiadať viacero grantov, ktoré navzájom nesúvisia a následné vyúčtovania, rozdielne kritériá, podmienky a formuláre, čo znásobuje čas strávený ich písaním alebo rôzne a neskoré termíny vyhlásenia výsledkov. Je absurdné, že sa človek výsledky na daný rok dozvedá, napríklad koncom apríla toho roku. Na mieste je si potom položiť otázku, či ľudia, ktorí rozhodujú o podmienkach a organizácii, majú vôbec nejakú skúsenosť alebo aspoň predstavu o tom, ako príprava tanečného projektu vyzerá a prebieha. Obrovským problémom je taktiež podfinancovanie umelcov, čo bol jeden z najspomínanejších problémov. V Českom prostredí sa určite každý tanečník, ktorý pôsobí a pôsobil ako interpret na voľnej nohe už stretol s tým, že naštudovanie nejakého projektu nie je platené a peniaze tanečník dostáva až po odohratí premiéry. V niektorých prípadoch je honorár, ktorý dostane interpret po premiére vyšší, pretože v ňom je zahrnuté aj naštudovanie, no častokrát, keď si človek preráta čas strávený na sále skúšaním projektu a honorár, ktorý dostane, tak to nepokryje ani minimálnu mzdu. K tejto problematike sa vyjadril aj jeden z respondentov: „*Veľa združení nevie zaplatit' svojich tanečníkov. Skúšobný proces by mal byť riadne zaplatený a mal by z toho vedieť človek vyžiť. Niektoré súbory neplatia za skúšanie nič a za premiéru sú tie mzdy malé.*“²³

5.3 Možnosti realizácie a prezentácie diel

5.3.1 Festivity

Každoročne sa v Prahe konajú rôzne festivaly, na ktorých majú choreografi súčasného tanca možnosť prezentovať svoju tvorbu pred odborným, ale aj laickým publikom. Najčastejšou formou toho, ako sa na daný festival dostať, je open call, čo znamená, že organizácia vyhlási výzvu, do ktorej sa choreografi môžu so svojimi projektmi prihlásiť. Následne zasadá odborná výberová rada, ktorá vyberá diela hodiace sa do

²² Rozhovor s Šárkou Říhovou, vedený v marci 2022. Súkromný archív Michaely Dzurovčinovej.

²³ Rozhovor s Michalom Heribanom, vedený v marci 2022. Súkromný archív Michaely Dzurovčinovej.

konceptu, myšlienky a odkazu, ktorý chce festival predávať. Najznámejšími a najväčšími festivalmi, ktoré sa konajú v Prahe, sú Tanec Praha, Bazaar, 4+4 dny v pohybu, ProART festival, Malá Inventura, Česká taneční platforma alebo Venušiny dny. Samozrejme, že tanečná scéna neexistuje iba v Prahe, aj keď sa v tejto práci zaoberám väčšinou Prahou, nesmiem vynechať ani mimopražské festivaly, ktoré sú pre rozvoj súčasného tanca v regiónoch veľmi podstatné. Medzi najznámejšie patria: Tanec Valmez (Valašské Meziříčí), Korespondance (Žďár nad Sázavou), Move Fest (Ostrava), Tanec Praha v regiónoch (Brno, České Budějovice, Hradec Králové, Jihlava, Karlovy Vary, Liberec, Olomouc, Ostrava, Pardubice, Plzeň, Ústí nad Labem a iné)

Účasťou na rôznych festivaloch umelec zvyšuje povedomie o sebe a o svojej tvorbe. Celkovo prezentácia svojich diel na verejnosti umelca posúva ako osobnosť, aj ako tvorcu ďalej: *„Určíte si myslím, že je prezentování na festivalech důležitý. Když člověk někde vystupuje, tak jedině tak si ho někdo může všimnout, takže si myslím, že pro nějaký vědomí je tohle úplně nejzásadnější. Prezentovat se, kde se dá, a účastnit se těch festivalů, ať už v rámci nějaké skupiny nebo sám za sebe a překonat to, že člověk si říká, že na to ještě nemá, že si počká ještě pár let a pak se bude prezentovat. Já si myslím, že díky prezentaci se člověk může zlepšit a navázat kontakty, že to kolikrát ani možná není o kvalitě těch věcí, které se tam prezentují, jako spíš o tom, že tam člověk někoho potká a že si sednou lidi, kteří spolu možná začnou tvořit dál. Nebo jenom to, že se dostanu do nějaké databáze kontaktů. To je podle mě úplně nejzásadnější ze všeho.”*²⁴

Tanec Praha

Tanec Praha je festival medzinárodného formátu, na ktorom sa prezentujú tvorcovia súčasného tanca a pohybového divadla. Zakladateľkou festivalu je Yvona Kreuzmannová a spolu s ňou je vo vedení Markéta Perroud, ktorá je umeleckou riaditeľkou divadla. Technickou manažérkou je Katarína Morávek Ďuricová. Manažérkou Tanec Praha v regiónoch je Veronika Hladká. Festival sa radí medzi jednu z najvýznamnejších tanečných udalostí, ktoré sa v Čechách každoročne konajú a prináša do Čiech významných predstaviteľov a tvorcov, ktorí formujú svetovú scénu súčasného tanca a pôsobia v tanečnom odvetví. Festival sa zameriava výsostne na súčasný tanec, iné tanečné druhy na ňom divák nenájde. V rámci festivalu majú

²⁴ Rozhovor s Ester Trčkovou, vedený v marci 2022. Súkromný archív Michaely Dzurovčínovej.

možnosť prezentácie taktiež aj domáci autori. V roku 2020 na festivale prezentovali svoje diela napríklad spolok tYhle, POCKETART, Viktor Černický, Tereza Lenerová alebo Eli a kol. Zo zahraničných autorov sa na festivale objavili mená ale Forsythe, Sasha Waltz, Sharon Eyal, Jiří Kylián, Ohad Naharin a iný. Festival má viacero programových línií, ktoré v priebehu trvania festivalu Tanec Praha na seba nadväzujú a prinášajú divákovi určitú škálu diania na českej scéne. „*Program, oslovujúci širokou i odbornou verejnosť (od detí po seniory), je štruktúrovaný do programových línií, ako jsou Události sezony (zásadní soubory a osobnosti světové taneční scény na zahájení/zakončení festivalu), koprodukce festivalu v mezinárodní spolupráci, TP JUNIOR, Dance NEW's (prostor mladým talentům např. z platformy Aerowaves), TP STUDENTŮM, Open Air (tanec ve veřejném a netradičním prostoru) ad. V současnosti je programová nabídka festivalu uváděna ve 20 městech a obcích, in-door i out-door.*“²⁵ Umelecká rada hľadá projekty, ktoré sú umelecky vysoko kvalitné, jedinečné, kreatívne a inovatívne, hľadá tvorcov, ktorí sa neboja experimentovať a ktorí sa venujú predovšetkým súčasným témam a formám stvárnenia. Súčasťou festivalu je aj sprievodný program, počas ktorého sa konajú rôzne workshopy a diskusie. Myšlienkou Tance Praha je posúvať súčasný tanec a tvoriť príležitosti aj v regiónoch, o čo sa festival snaží už od svojho vzniku.

Zaujímalo ma ako sa na festival Tanec Praha môže choreograf so svojou inscenáciou dostať a čo festival tvorcovi ponúkne, prinesie a čo očakáva. Skúsenosť jednej z opýtaných ukazuje vlastnú iniciatívu organizátorov a profesionálne podmienky pre umelca: „*Oslovili nás oni. My jsme poprvé na Tanci Praha hráli v roce 1999, myslím. Vždycky poskytnou prostor, veškeré technické zajištění, honoráře pro umělce a očekávají standardně představení.*“²⁶

Prezentovanie diel na verejnosti je pre budúcnosť fungovania zoskupenia alebo jedinca zásadné. Keďže Tanec Praha je prestížnym a najznámejším festivalom v Čechách, zaujímalo ma, či účasť na ňom ovplyvnila nejako fungovanie kolektívu v budúcnosti: „*Samozřejmě pro fungování, jako získání grantů, je to lepší kredibilita toho žadatele. V úplném začátku mi to pomohlo získat produkční skupinu.*“²⁷

²⁵ Tanec Praha festival: Kdo jsme, [online]. Dostupné z <https://tanecpraha.cz/cs/kdo-jsme-0>. [13.3.2022].

²⁶ Rozhovor s Bohumírou Eliášovou, vedený v marci 2022. Súkromný archív Michaely Dzurovčinovej.

²⁷ Rozhovor s Bohumírou Eliášovou, vedený v marci 2022. Súkromný archív Michaely Dzurovčinovej.

Keď sa človek pozrie na diela, ktoré sa na festivale objavujú a pozná tvorbu účinkujúcich choreografov, je jasné, že aj tento festival má svoju estetiku a istú dramaturgiu, z ktorej nerád príliš vybočuje. Častokrát sa potom môže stať, že ak sa chce choreograf objaviť na danom festivale, je nútený tvoriť v danej línii. Samozrejme, je to veľmi subjektívne a záleží na osobnosti choreografa. Moja nasledujúca otázka teda znela, či mala choreografka potrebu svoju tvorbu prispôbiť festivalu: „*Ne, pretože oni si to vždycky vyberou, jedine keď se člověk podílí na nějakých site-specific projektech, nebo eventech pro festival, tak tam oni se snaží do toho dramaturgicky nějakým způsobem vstupovat, ale já obecně nejsem v tom moc přizpůsobivá, takže pak se nám třeba stalo, že jsme v letní fázi byli a v podzimní už ne.*”²⁸

Tanec Praha organizuje rôzne formy prezentovania choreografov a ich tvorby. Jednou z nich je už spomínaný site-specific, ktorý sa tiež koná každoročne. Ja osobne som v predošlom roku bola súčasťou Žižkova v pohybu, čo je akcia organizovaná festivalom Tanec Praha. V minulom ročníku to fungovalo tak, že boli vybraní študenti umeleckých škôl, ktorí si mohli vybrať miesto v určitej oblasti, ku ktorému vymysleli koncept a predstavenie. Dielo bolo vytvárané priamo pre festival, a tak súčasťou boli aj pripomienky k tvorbe od vedenia festivalu, ktoré síce neboli prezentované formou určitého nátlaku, ale bolo z nich citeľné to, že organizátori majú potrebu sa k dielu vyjadriť a čiastočne, minimálnym spôsobom, do neho zasahovať.

Skúsenosť s festivalom Tanec Praha mal ešte jeden z opýtaných, ktorý bol jeho súčasťou, nie ako choreograf, ale ako interpret. „*S Lenkou Vágnerovou sme boli s Gossipom na Tanci Praha, ale to už sme vedeli, že tam nezapadáme. Tam nám bolo odporúčané, aby sme sa vydali iným smerom tvorby. Vtedy sme zistili, že žáner, ktorý robíme, nie je na festivale vítaný.*”²⁹ Ako som už spomínala, festival sa síce prezentuje ako festival súčasného tanca, ale má istú estetiku, ktorú sa vo väčšine prípadov snaží nasledovať.

Česká taneční platforma

Na festivale Česká taneční platforma majú práve tvorcovia českej tanečnej scény možnosť prezentovať svoje diela. Za týmto festivalom opäť stoja rovnaké mená, aké stoja za festivalom Tanec Praha, pretože Česká taneční platforma je súčasťou Tanca Praha z.ú. Manažérkou festivalu je Zuzana Bednarčíková. Každoročne odborná rada

²⁸ Rozhovor s Bohumírou Eliášovou, vedený v marci 2022. Súkromný archív Michaely Dzurovčinovej.

²⁹ Rozhovor s Michalom Heribanom, vedený v marci 2022. Súkromný archív Michaely Dzurovčinovej.

vyberie desať predstavení, ktoré vznikli v minulom roku a ktoré sú podľa nich najzaujímavejšími na súčasnej tanečnej scéne. V rámci festivalu sa taktiež udeľujú rôzne ocenenia, kde medzinárodná porota oceňuje nevšedné a jedinečné osobnosti, predstavenia alebo aktivity. Možnosť niekoho oceniť majú aj diváci, ktorí udeľujú Cenu diváka. Na svojej stránke uvádzajú: „*Poslám České taneční platformy je zprostředkovat českým umělcům z oboru současný tanec a pohybové divadlo kontakty na národní i mezinárodní promotéry a dramaturgy a iniciovat konkrétní spolupráci (hostování v zahraničí, účast na workshopech, možnost tvůrčích rezidencí apod.)*.”³⁰

Výberová komisia hľadá diela, ktoré istým spôsobom vybočujú z radu. Na platformu sa môžu hlásiť okrem českých umelcov aj zahraniční choreografi, ktorí pôsobia a tvoria v Čechách. V rámci festivalu môže každoročne tvorca prezentovať iba jedno svoje dielo. Uplatnenie na festivale nájdu projekty, v ktorých má autor silný postoj a názor v téme diela, projekty, ktoré sú originálne a špecifické v tanečnom prejave a výraze. Odborná porota³¹ hľadá autorov so signifikantným a neobyčajným rukopisom. Vybranému projektu festival garantuje honoráre v minimálnej jednotnej výške, platí nájom, technické zabezpečenie, propagáciu, guest service a produkciu.

Skúsenosť s Českou taneční platformou mala jedna opýtaná, ktorej som sa pýtala na podmienky a skúsenosti s festivalom: „*Člověk se přihlásí a oni ho vyberou. Zajistí prostor, akorát, že v rámci Český taneční platformy, občas ty prostory nejsou úplně ideální. Měli jsme představení, který bylo určený pro Ponec, pro větší prostor, a pak jsme to museli prezentovat v menším. Ale samozřejmě je to na domluvě a oni zase zajistí celý servis včetně techniky, honorářů a tak.*”³²

Bazaar festival

Bazaar festival má medzinárodný rozmer. Riaditeľom festivalu je Ewan McLaren, Barbora Comer je projektovou manažérkou. Hlavnou myšlienkou festivalu je prezentácia progresívnych diel, ktoré nabádajú k rozhovorom, zamýšľaním sa nad spoločnosťou a politikou. Súčasťou festivalu sú ako diela českých autorov, tak aj diela autorov Blízkeho východu: „*Rozšířením dramaturgie o tvůrce z Blízkého východu navíc Bazaar pomáhá čelit obavám Středoevropanů z tohoto regionu, který má čerstvější*

³⁰ Česká taneční platforma: Informace pro umělce, [online]. Dostupné z <https://tanecniplatforma.cz/cs/informace-pro-umelce>. [13.3.2022].

³¹ Na stránkach České taneční platformy neuvádzajú, kto odbornú porotu tvorí.

³² Rozhovor s Bohumírou Eliášovou, vedený v marci 2022. Súkromný archív Michaely Dzurovčinovej.

zkušenosti s hrůznými fenomény jako je chudoba, migrace, diktatura nebo válka.”³³ Ročník 2022 sa niesol v znamení ekológie a životného prostredia. Umelecká výberová rada hľadá osobnosti, projekty a zoskupenia, v ktorých je kolektívnosť a demokracia na najvyšších priečkach. Festival tvorcom ponúka možnosť krátkych rezidencií a následnú prezentáciu svojho diela. Z oslovených respondentov s týmto festivalom nemal skúsenosť nikto, no súčasťou tohto ročníka boli napríklad Alica Minar & col., Jana Tereková / bees-R zo Slovenska alebo POCKETART.

4+4 dny v pohybu

Festival 4+4 dny v pohybu je špecifický svojim formátom. Jeho cieľom je vdýchnuť život objektom pražskej architektúry, ide teda o site-specific festival, ktorý sa odohráva v opustených, chátrajúcich miestach, objektoch či areáloch. Oživiť pražskú architektúru sa snaží práve prostredníctvom súčasného tanca a pohybového divadla, ale taktiež aj hudbou, video artom, výtvarným umením alebo filmom. Ako usporiadatelia uvádzajú na svojich webových stránkach: *„Každý ročník festivalu má své specifické téma – leitmotiv, například Demolice (opuštěné haly ČKD, kde festival probíhal, byly připraveny k demolici), Hibernace (zmrazení kulturních aktivit v České republice, zánik rezidenčních míst atd.).*³⁴ Súčasťou festivalu sú dielne s lektormi z európskych krajín, semináre, medzinárodné site-specific projekty a mnoho iného. Producentmi festivalu sú Denisa Václavová, Markéta Černá, Nikola Böhmová a dramaturgom je Pavel Štorek. K tomuto festivalu sa taktiež nikto z respondentov ako tvorca do kontaktu nedostal.

Malá inventura

Na festivale Malá inventura, ktorý sa každoročne koná začiatkom roka, sa objavujú diela, ktoré boli odpremiérovane v predošlom roku. Ide o výber toho najzaujímavejšieho, čo na českej scéne za posledný rok vzniklo v oblasti súčasného tanca. Diela sú na festival vyberané na základe prihlášok. Súčasťou Malej inventúry je Nová krev, čo je kategória festivalu určená pre mladých začínajúcich umelcov, skupiny a absolventov škôl. Každý rok vyberú zopár mladých umelcov, ktorí v predošlom roku vytvorili projekt a chcú ho reprízovať alebo pracujú na novom projekte, ktorý chcú v tomto roku odpremiérovať. Vybraní umelci dostanú ročnú produkciu, mentoring,

³³ Bazaar Festival: O festivalu, [online]. Dostupné z <https://bazaarfestival.cz/o-festivalu/>. [13.3.2022].

³⁴ Čtyři dny: O čtyřech dnech, [online]. Dostupné z <https://ctyridny.cz/o-ctyrech-dnech/>. [13.3.2022].

propagáciu, podporu pri uvádzaní projektu v rámci Českej republiky, rezidencie a podpora vzniku nového projektu. Riaditeľkou festivalu je Adriana Světlíková, umeleckým riaditeľom je Petr Pola a kurátorkami sú Petra Tejnorová a Karolína Plicková. Skúsenosti s Malou Inventurou mali dve respondentky, z ktorých jedna konštatovala: *„Byla to skvělá spolupráce. Je to ukázka toho nejlepšího, co se za rok na české scéně vytvořilo. Myslím si, že Malá inventura naší popularizaci hodně pomohla. Pomohla nám v tom, že i když to bylo online, natáčela nás, streamovala a prezentovala nás pod sebou.”*³⁵ Festival Mala Inventura fungoval aj počas doby covidu, čo je známkou vysokej schopnosti prispôbiť sa a adaptovať sa na nepriaznivé podmienky. Opäť som sa respondentov pýtala na skúsenosti, názor a podmienky, ktoré od festivalu dostali. *„Člověk se přihlásí, vyberou ho, pak je otázka domluvy, v jakém prostoru se to bude hrát, protože oni negarantují, že se bude hrát v tom daným prostoru. Oni zabezpečí servis techniky, i když v trochu menším rozsahu než třeba Tanec Praha nebo Česká taneční platforma. Zajišťují částečný honorář, ale nestačí to úplně pokrýt všechny náklady.”*³⁶

5.3.1.1 Mimopražské festivaly

Prezentácia mimo hlavného centra diania je taktiež veľmi podstatnou súčasťou choreografického fungovania. Je dôležité si uvedomiť, že české tanečné dianie nie je iba v Prahe, ale v menšej miere je súčasťou aj iných českých miest. Prezentácia v regiónoch je dôležitá ako pre umelca, tak aj pre daný región a rozvoj tanca mimo Prahu. Umelcovi to môže otvoriť oči a inak vidieť svoju prácu, pretože menej skúsený divák môže dielo vidieť iným spôsobom: *„Ono je dobrý, že když člověk vyjede, najednou práci vidí v jiných souvislostech a vlastně si ověří, jestli to funguje.”*³⁷ Respondenti taktiež spomínali účasti na prehliadkach súčasného tanca, čo je amatérska scéna. Na prehliadky pozývajú profesionálov, ktorí v rámci Gala večerov reprezentujú profesionálne dianie a môžu inšpirovať a posunúť amatérske dianie: *„Byla jsem v Nymburku na Múzy na Valech, co je festival, který míchá jak profesionální, tak amatérské věci. Taky v Jablonci nad Nisou na regionálních a celostátních*

³⁵ Rozhovor s Šárkou Říhovou, vedený v marci 2022. Súkromný archív Michaely Dzurovčinovej.

³⁶ Rozhovor s Bohumírou Eliášovou, vedený v marci 2022. Súkromný archív Michaely Dzurovčinovej.

³⁷ Rozhovor s Bohumírou Eliášovou, vedený v marci 2022. Súkromný archív Michaely Dzurovčinovej.

přehlídkách, kde se zvou profesionální věci, které jsou inspirativní. Na Siraexu jsem byla taky, co je zase to samý, je to amatérská scéna, kam si zvou profesionály.”³⁸

ProART

ProART má svoje zázemie v Brne a je súborom, festivalom a produkčnou jednotkou, ktorý sa zaoberá tancom, hudbou aj divadlom, ktoré prepája. Taktiež organizuje rôzne workshopy a lekcie. Hlavnou myšlienkou je prepojenie rôznych žánrov v jednu funkčnú jednotku. Súbor organizuje festival, ktorého hlavnou náplňou sú workshopy, ale súčasťou je aj večerný program, v rámci ktorého môžu umelci, domáci aj zahraniční, prezentovať svoje diela. Ľuďmi, ktorí stoja za spolkom ProART, ktorý organizuje festival sú, Martin Dvořák, ktorý je riaditeľom, Alena Pajásová, ktorá je manažérkou spolku a festivalu. S daným festivalom nemá žiaden z opýtaných choreografov skúsenosť.

KoresponDance

Medzinárodný festival súčasného tanca, pohybového divadla a nového cirkusu KoresponDance, má formát site-specific festivalu. Koná sa každoročne v zámku Žďár nad Sázavou začiatkom júla. Organizátori festivalu zdôrazňujú predovšetkým atmosféru festivalu, ktorý sa koná v pôsobivom prostredí historického areálu: *„KoresponDance přináší unikátní spojení genia loci barokního zámku se současným uměním, díky koncentraci celého programu do jednoho areálu vytváří opravdovou festivalovou atmosféru, a nejen zastřešuje sérii představení, zcela stírá dělicí linii mezi umělci a publikem, kteří se všichni setkávají na centrálním prvním nádvoří, a v neposlední řadě uvádí neopakovatelná site-specific díla, která pozvané skupiny na zámku připravují i tři týdny před zahájením festivalu.”³⁹* Riaditeľka Marie Kinsky a jej zástupkyňa Lenka Flory cestujú na zahraničné platformy, kde hľadajú kvalitných umelcov, ktorých následne pozývajú na účasť na festivale.

Move fest

Kultúrne centrum Cooltour už niekoľko rokov organizuje Move Fest. Festival vznikol v Ostrave, no dnes existuje aj v iných mestách, v Košiciach na Slovensku a vo

³⁸ Rozhovor s Annou Benhákovou, vedený v marci 2022. Súkromný archív Michaely Dzurovčínovej.

³⁹ KoresponDance: O festivalu, [online]. Dostupné z <https://www.korespondance.cz/cs/o-festivalu.html>. [13.3.2022].

Valašskom Meziríčí. Ide o päťdňový festival tanca, nového cirkusu a fyzického divadla, ktorý sa koná po dobu celého roka. Organizuje večery pod názvom Etudy tela, v ktorých umelci môžu prezentovať svoje krátke kusy a následne majú možnosť o nich diskutovať. Organizátori festivalu viac uprednostňujú miestne súbory a miestnych umelcov, ale výnimka potvrdzuje pravidlo a v repertoári festivalu sa objavujú aj pražské známejšie súbory a umelecké mená. Organizátorom festivalu je nezisková organizácia SE.S.TA – Centrum choreografického rozvoja.

5.3.1.2 České festivaly a rôznorodosť obsadenia

V poslednej dobe je veľmi často rozoberanou témou práve rôznorodosť obsadenia umelcov na rôznych festivaloch. Problémom je to, že na väčšinu festivalov sa musí človek prihlásiť, čo znamená, že dramaturgická rada vyberá iba z toho prihláseného, nie spomedzi všetkých choreografických osobností, ktoré v Čechách za predošlý rok vytvorili niečo zaujímavé alebo nejakým nevšedným a zaujímavým spôsobom obohatili českú tanečnú scénu. Taktiež sa nedá na sto percent potvrdiť, že výber choreografov a choreografií je objektívny. Je otázkou, či existuje nejaký festival, na ktorom by sa objavila všehochuť, absolútna rôznorodosť toho, čo na poli súčasného tanca vzniklo. Na danú tému som viedla rozhovor s respondentmi, zaujímalo ma, ako vnímajú obsadzovanie a výber umelcov na festivaly, či vôbec výber vnímajú ako nejaký problém a čo si myslia, že je jadrom a pôvodom problému. Mojou hlavnou otázkou, ktorú som všetkým položila bolo, či si myslia, že sa na českých festivaloch prezentujú rôznorodí choreografi a diela, na čo oslovení umelci reagovali s určitými výhradami: *„Nevím, s tímto hodně bojuju, vlastně mám občas pocit, že to tak není, že už dopředu dokážu říct, na kterém nejmenovaném festivalu bude co vybráno, protože tam nějaké věci fungují jinak, než si myslím, že by měly fungovat, ale nemám pocit, že by mně nějaký český festival uhranul, že tam má tak různorodé věci a že dokáže třeba vybrat z profiků a neprofiků ty nejzajímavější věci v České republice. Mám pocit, že to je hodně už i ohrané by se dalo říct, že vždycky se pozve tenhle a k tomu buď tenhle, nebo tenhle. Prostě, že to je kombinace nějakých tvůrců, která se opakuje napříč Českou republikou. Ale je důležitý říct, že v Česku těch tvůrců je fakt málo, ať už v současném tanci nebo v novém cirkuse, je to prostě nějaká skupina lidí, která je mezi sebou provázaná a která okupuje veškeré rezidenční prostory a festivaly. Nemyslím*

*si, že to je špatně, jenom nevím, jestli se dá říct, že je nějaký festival fakt různorodý a že se neopakuje a že je každý rok jiný.*⁴⁰

*„Já si myslím, že záleží na kontaktech a zda se dílo hodí do dramaturgie nebo ne. Mám pocit, že tady je takový malý rybníček, že je těžké prosadit nový tvůrčí tým, nový tvůrce, aniž by měli nějaký kontakty.*⁴¹

*„Česká taneční platforma, tam si myslím, že mají velmi jasný názor na to, čo by tam malo byť, a to si myslím, že je o tej porote. Každý tanečník v Čechách vie, lebo ten tanečný svet nie je veľký, že niektoré veci sa tam dostávajú a niektoré veci sa tam nedostávajú, že je to taká tradícia. Tento rok je okolo toho veľký povyk, že tam sú predstavenia iba prevažne z produkcie Ponca a že tam chýba zastúpenie nejakých študentských prác, zastúpenie nejakých iných žánrov v rámci súčasného tanca. Ja s tým súhlasím, ale ide o to, nakoľko ten festival má odzrkadlovať český tanečný svet, alebo iba nějaký okruh, tému, alebo či to má byť prehliadka toho, čo sa vytvorilo a to si myslím, že to nie je. Viem že sú rôzne negatívne názory na ten výber. Čo sa týka Malej inventúry, tak tam viem, že ten výber je pestrý.*⁴²

*„Samozřejmě festivaly se prezentují různým způsobem, ale abych řekla pravdu, tak tomu výběrovému klíči pořad nerozumím. Za tu dobu, co to dělám, tak jsem to nepochopila.*⁴³

*„Například Tanec Praha a Česká taneční platforma jsou stejní lidi, akorát Tanec Praha je mezinárodní, ale ten vkus je stejnej, takže tam bych řekla, že to je pořad podobný. Někaký spektrum výběru tam je, snaží se vybírat i mezi mladýma lidma, ale je tam jasně vidět určitej vkus a není to průřez toho, co se tady děje. Česká taneční platforma je na přihlášku, takže se někdo rozčiluje nad tím, že nemáme různorodou taneční platformu, ale není se čemu divit, protože oni vybírají mezi těma lidmi, kteří se přihlásili, ne z toho, co se tady v Čechách stalo.*⁴⁴

Odpovede pre mňa neboli prekvapením, s názormi sa stotožňujem a som si istá, že by sa našlo množstvo tvorcov, ktorí majú podobný názor a myšlienky. Konkrétne sa spomínali väčšie festivaly ako Tanec Praha a Česká taneční platforma, no myslím si, že problém sa týka aj menších festivalov.

⁴⁰ Rozhovor s Ester Trčkovou, vedený v marci 2022. Súkromný archív Michaely Dzurovčínovej.

⁴¹ Rozhovor s Šárkou Říhovou, vedený v marci 2022. Súkromný archív Michaely Dzurovčínovej.

⁴² Rozhovor s Michalom Heribanom, vedený v marci 2022. Súkromný archív Michaely Dzurovčínovej.

⁴³ Rozhovor s Bohumírou Eliášovou, vedený v marci 2022. Súkromný archív Michaely Dzurovčínovej.

⁴⁴ Rozhovor s Annou Benhákovou, vedený v marci 2022. Súkromný archív Michaely Dzurovčínovej.

Je potrebné, aby sa choreografi snažili svoje diela prezentovať na festivaloch, preto je nutné, aby každý tvorca vedel, ako a prečo tvorí, mal prehľad o festivaloch, ktoré sa v Čechách organizujú. Na základe svojej tvorby vie potom choreograf usúdiť, na ktoré festivaly sa dramaturgický hodí a na ktoré menej. Samozrejme netvrdím, že by sa na festivaly, do ktorých tvorca nezapadá, nemal hlásiť. Určite je potrebné, aby o sebe choreografi dávali vedieť, hoci vedia, že sa na daný festival nemajú veľkú šancu dostať. Už len vyplnením prihlášky o sebe zvyšujú povedomie. Možno sa postupom času stane, že sa na festival choreograf nakoniec dostane, možno nie, no ak to prestane po pár odmietnutiach skúšať, tak je tá šanca nulová.

5.3.2 Rezidencie

Možnosť účasti na rezidenciách má pre choreografickú prácu a tvorbu zásadný význam. Keďže sa tanec odohráva v nejakom čase a priestore, je nevyhnutné mať na tvorbu diela priestor a čas. Bez priestoru je takmer nemožné dielo vytvoriť a výrazne ovplyvňuje výsledok tvorby: *„Každé divadlo přináší tvorbě nějaký charakter, není to jenom o tom tvůrci, že když budu tvořit kdekoliv, tak to bude stejný, myslím si, že ten prostor zásadně ovlivňuje i tvorbu a myšlení o tom, co si můžu dovolit a o tom, jak o té inscenaci přemýšlím. Každá rezidence ovlivnila výsledek.“*⁴⁵

*„Jakákoliv rezidence je pro tvůrčí proces dobrá, i když se všechno zahodí.“*⁴⁶

Pravidelne vypisujú svoje rezidencie napríklad TEP 39, Studio ALTA, Divadlo Archa, KC Vozovna, Divadlo X10, Alfred ve Dvoře, KD Mlejn. Mimo Prahu sú známe rezidenčné miesta ako napríklad Komařice, Švestkový dvůr, Colabs, Diod, Sesta - zámek Žďár nad Sázavou a mnoho iných. Populárnejšími sa stávajú aj nediadelné priestory.

Dôležité sú taktiež podmienky, v ktorých má tanečník a choreograf možnosť skúšať a čím ideálnejšie podmienky sú k dispozícii, tým príjemnejšia je tvorba ako pre autora choreografie, tak pre interpretov. Niektoré rezidencie zvyknú s jednotlivými projektmi uzatvoriť dohodu o tom, že v rámci rezidencie v ich priestore odpremierzujú alebo uvedú work in progress svojho projektu, alebo po ukončení rezidencie nadviažu s umelcami ďalšiu spoluprácu. Účasť na rezidenciách má pre tvorcov nespočetné množstvo benefitov, od možnosti intenzívnej tvorby po rozširovanie povedomia o umelcovi,

⁴⁵Rozhovor s Ester Trčkovou, vedený v marci 2022. Súkromný archív Michaely Dzurovčinovej.

⁴⁶ Rozhovor s Šárkou Říhovou, vedený v marci 2022. Súkromný archív Michaely Dzurovčinovej.

kontaktov a sebaaprezentácie. Rozdelenie rezidencií na pražské a mimopražské je v prípade rezidencií relevantné, pretože častokrát možnosť skúšať mimo mesto, mimo prostredie, v ktorom človek pôsobí, je pre tvorcov a celkovo pre tvorbu prínosnejšie. S rezidenciou mimo Prahu mali skúsenosti viacerí tvorcovia a u všetkých sa názor o tvorbe mimo mesto, v ktorom umelci žijú, zhodoval v tom, že bolo pre tvorbu prínosné, ako dokladajú slova jednej z choreografiiek: „Výhodou rezidence bylo to, že zatímco rezidence v Praze, jelikož všichni bydlíme a působíme v Praze, byly hodně spojené s tím, že tvoříš a pak jdeš domů, kde máš každodenní život, tak v Neratově to bylo výjimečné ještě v tom, že to není město, ale je to na okraji ničeho a ničeho, takže člověk je fakt stoprocentně fokusovaný na tvorbu a je spojený jenom s těmi lidmi, se kterými tvoří, takže tvorba byla o to intenzivnější a to přínosnější a vyčerpávající, by se dalo říct.“⁴⁷ Častokrát ide o intenzívnu tvorbu a intenzívne strávený čas s ľuďmi, s ktorými choreograf tvorí a intenzívne, dá sa povedať, „žitie“ v téme, ktorou sa tvorca a spolutvorcovia zaoberajú, čo je pre vznik kvalitne spracovaného predstavenia zásadné a potrebné.

Forma, ako sa k rezidencii dostať, je rôzna. Niektoré priestory vypisujú výzvy, do ktorých sa človek môže prihlásiť, niektoré oslovujú umelcov a niektoré inštitúcie musí umelec osloviť a požiadať o podporu projektu formou rezidencie: „Třeba do Alty se vyplňuje formulář, kde se píše hodně věcí, chtějí hodně textu, zatímco v Tepu text skoro nechtějí a chtějí video, kde jsou nějaké ukázky tvorby a kde mluvíš přímo na kameru, takže i prezentace práce a to, jakým způsobem jim představím dílo, je jiná. Do Neratova jsme se dostali, protože tam každoročně bývá Menteatrál, kam jezdíme a ten prostor tam vznikl teprve teď, je tam vlastně rok, takže je úplně nový a má potenciál být divadelním prostorem. Dostali jsme se tam tak, že jsme se zeptali, že jsme si našli kontakt a informovali jsme je a získali jsme rezidenci.“⁴⁸

Prekvapením pre mňa bolo, že nie všetci respondenti sú rezidenciám naklonení a využívajú ich. Práve tu sa v odpovediach objavili odlišnosti, ktoré sú spôsobené hlavne generačným rozdielom a životnou situáciou tvorca (pracovné a rodinné povinnosti): „Pro mě žádat rezidenci samostatně není ideální způsob, protože bych to pak nedala časově dohromady. Je to záležitost nebo trend posledních, řekněme třeba osmi, let, ono to tady předtím nebylo. To byla záležitost ciziny a hodně výtvarníků.“⁴⁹

⁴⁷ Rozhovor s Ester Trčkovou, vedený v marci 2022. Súkromný archív Michaely Dzurovčínovej.

⁴⁸ Rozhovor s Ester Trčkovou, vedený v marci 2022. Súkromný archív Michaely Dzurovčínovej.

⁴⁹ Rozhovor s Mirkou Eliášovou, vedený v marci 2022. Súkromný archív Michaely Dzurovčínovej.

Studio ALTA

Studio ALTA je priestor, ktorý vznikol za účelom prezentácie predovšetkým tanečného a fyzického divadla. Momentálne má svoje sídlo v Invalidovni, v Prahe 8, kde poskytuje svoje priestory krátkodobým aj dlhodobým rezidentom, jednotlivcom aj umeleckým skupinám. V rámci svojho fungovania každý rok umelcom, študentom aj profesionálom, ponúka rôzne možnosti rezidencií. Majú tri rezidenčné programy - "ALTA ambasadoři", "Umelecké rezidence" a "Spolubydlící organizace".

V prípade programov ALTA ambasadoři a Spolubydlící organizace sa jedná viac o koprodukovanú spoluprácu, čomu sa budeme venovať v podkapitole Koprodukcie.

Výzvy na umelecké rezidence sa vypisujú dvakrát ročne. V lete je rezidencia určená pre študentov a vo februári naopak pre profesionálov. Vybraným projektom ALTA ponúka dvojtýždňovú rezidenciu, s možnosťou uvedenia work in progress a v možnostiach je aj nadviazanie ďalšej spolupráce vo forme koprodukcie a začlenenie inscenácie do dramaturgie Studia ALTA. Skúsenosti s rezidenciami a spoluprácou so Altou mali tri respondentky, ktoré sa zhodovali v podmienkach, ktoré od Studia Alta dostali: *„Rezidence v Altě byla na 14 dní. Byla s koučingem, s konzultantem, kterého jsme si mohli vybrat, a byla zakončena plánovaným work in progress. Poskytli nám prostor, který jsme mohli využívat neomezeně v čase od devíti do devíti.”*⁵⁰

Divadlo Archa

Divadlo Archa funguje ako produkčný dom, teda poskytuje svoje priestory umelcom na ich tvorbu. Divadlo ponúka rezidence umelcom v rámci modulu "Archa.Fresh" a "Archa.Lab". Modul Archa.Fresh svojim konceptom viac zapadá medzi koprodukcie, pretože mu budeme venovať v časti koprodukcie.

Archa.Lab sa zameriava na vzdelanie a ponúka rezidence mladým umelcom. Cieľovou skupinou sú predovšetkým absolventi vysokých umeleckých škôl. Divadlo rezidentom ponúka priestor na skúšanie a taktiež aj finančnú podporu na ich umelecký vývoj. Rezidencia zahŕňa taktiež technické vybavenie, dramaturgickú podporu a trvá maximálne po dobu jedného mesiaca (štyroch týždňov). Súčasťou rezidencie je aj uvedenie work in progress. V rámci Archa.Lab každoročne funguje Medzinárodná letná divadelná škola Divadla Archa, ktorá dáva tanečníkom súčasného tanca priestor na výskum a experimentovanie. Škola je určená pre osoby staršie ako 18 rokov.

⁵⁰ Rozhovor s Ester Trčkovou, vedený v marci 2022. Súkromný archív Michaely Dzurovčínovej.

K rezidencii v divadle Archa sa vyjadrila jedna z respondentov, ostatní skúsenosť s rezidenciou v tomto divadle nemali: „Pro mě Archa je takový nedosažitelný divadlo, já ji vnímám jako špičku český nekomerční scény, ale vlastně se tam nejde dostat. Oni mají vlastní dramaturgii, a když se tam máš dostat, tak tě tam musí někdo protáhnout a nebo už musíš být jinde prosazená. Takže když jsem tam byla na rezidencích, tak jsem se hrozne těšila, že vlastně vnikávám do toho prostředí, ale stejně jsme měli možnost zkoušet jenom v malém sále, ne v tom hlavním. A bylo to takový, že si zas ten umělec, který je rád za dva metry čtvereční a za to, že tam je baletizol, takže strašně neideální podmínky. Asi tam mají i něco jiného, ale to, co jsme měli my, bylo takový, že ty seš jen malý začínající umělec, tak musíš být rád za to, že jsme ti tady cokoliv poskytli.”⁵¹ Častokrát sa stáva, že podmienky, ktoré umelec počas rezidencie má nie sú vhodné pre tvorbu inscenácie, na ktorej v daný moment pracuje. V takom prípade je namieste si položiť otázku, či umelec nevie stráviť ten čas v inom, vyhovujúcejšom priestore, no ja som názoru, že každá rezidencia tvorbe niečo prinesie a záleží na tvorcovi, ako dobre sa vie adaptovať a prispôbiť. Už len to, že má tvorca možnosť intenzívne venovať svoj čas tvorbe, je vzácne a pre výsledok práce podstatné.

Divadlo X10

Divadlo X10 je divadelná scéna, na ktorej sa uvádzajú všetky druhy živého umenia. Taktiež vyhlasuje rôzne výzvy, do ktorých sa môže umelec prihlásiť a vie získať priestory na skúšanie a prezentáciu. Divadlo má pobočku aj mimo Prahy, v Kutnej Hore, kde tiež majú občas umelci možnosť skúšať svoje projekty. Autor má následne možnosť uviesť výsledok rezidencie v divadle. K rezidencii v Divadle X10 sa konkrétnejšie vyjadrila jedna respondentka, ktorej som sa pýtala opäť na podmienky, možnosti, ktoré im divadlo ponúklo a ako sa k rezidencii dostali: „Tam se vypisoval open call a dostali jsme rezidenci. Měli jsme možnost zkoušet ve zkušebně a pár dní před premiérou i v divadle, měli jsme zajištěný i techniky, ale něco jsme si určitě museli hradit. Uskutečnila se tam premiéra a teď tam je navázaná spolupráce na reprízy.”⁵²

⁵¹ Rozhovor s Annou Benhákovou, vedený v marci 2022. Súkromný archív Michaely Dzurovčínovej.

⁵² Rozhovor s Šárkou Říhovou, vedený v marci 2022. Súkromný archív Michaely Dzurovčínovej.

TEP 39

Tep 39 je pohybové štúdio, v ktorom sa konajú rôzne workshopy, kurzy a pravidelne sa konajú rezidencie. Výzvy na rezidencie štúdio vyhlasuje každé dva mesiace a v ponuke je 40 hodín skúšania na sále. Po ukončení rezidenčného programu autor uvedie v priestore work in progress, po ktorom nasleduje vedený feedback. TEP 39 podporuje hlavne mladých začínajúcich profesionálnych umelcov, nie len tých, ktorí sa pohybujú prevažne v súčasnom tanci, ale aj na poli fyzického, tanečného a mimického divadla. Projekty, ktoré vyberajú, by sa mali venovať súčasným témam a problematike, chcú podporovať hlavne umelcov, ktorí nemajú stále zázemie alebo dlhodobú podporu. Rezidencia v TEP 39 prebieha iným spôsobom, ako rezidencie spomínané doteraz: „*Zatímco Ponec a Alta nám nabídli přímo dny, kdy tam můžeme být, tak TEP nám nabídl hodiny, které máme vyčerpat v rámci dvou měsíců a zkoušky si můžu plánovat podle kalendáře, jak se mi zachce. Je tam taky work in progress, myslím si, že je to přímo podmínka účasti na rezidenci. TEP neposkytuje žádné technické zázemí.*”⁵³ TEP 39 nie je divadelná scéna, ale priestor, ktorý sa nachádza na Žižkove v Prahe, ktorý je vytvorený pod kaviarňou. Umelec preto nemôže očakávať rovnaké vybavenie, aké vie rezidentovi poskytnúť divadlo.

KC Vozovna

Menšiu a technicky skromnejšiu rezidenciu ponúka kultúrne centrum Vozovna, ktoré umožní rezidentom skúšať dva týždne vo svojom sále. Ide o menší priestor, ktorý je technicky jednoduchšie vybavený. Podmienkou rezidencie je prezentácia skúšaného projektu dvakrát. Rezidenciu v KC Vozovna neabsolvoval nikto z opýtaných.

Alfred ve Dvoře

Alfred ve Dvoře je priestor, v ktorom sa deje prevažne živé umenie, vznikajú autorské projekty a spája rôzne druhy umenia – divadlo, film, tanec, hudbu a iné. Súčasťou Alfréda je divadlo, ktoré je otvorené aj experimentálnejším projektom. Vo forme blokových rezidencií ponúka svoje priestory, technické a produkčné zázemie umelcom, ktorí pracujú na svojom novom projekte. O rezidenciu je možné požiadať prostredníctvom mailu, ktorý je dostupný na ich webových stránkach. V tomto prípade opäť nikto z respondentov priestor na tvorbu v Alfredovi na Dvoře neabsolvoval.

⁵³ Rozhovor s Ester Trčkovou, vedený v marci 2022. Súkromný archív Michaely Dzurovčinovej.

SE.S.TA - Rezidence s koučingem

Každoročne organizácia SE.S.TA organizuje v letných mesiacoch rezidenciu pre choreografov, kde majú tvorcovia možnosť pracovať na svojich projektoch a k dispozícii majú zahraničných koučov, s ktorými sa o vytváranom diele môžu rozprávať, radiť a konzultovať s nimi svoje vízie. Každý večer rezidencie sa koná dvojhodinová vedená diskusia, umelec dvakrát uvedie v rámci rezidencie verejný work in progress a súčasťou rezidencie je aj uvedenie premiéry projektu a možná je prezentácia aj v zahraničí, na základe novovzniknutých vzťahov s koučami. Nikto z opýtaných sa rezidencie, organizovanou SE.S.Tou, nezúčastnil.

KD Mlejn

Kultúrny dom Mlejn sa nachádza mimo centrum Prahy, v Stodůlkách. Dramaturgicky sa zaoberá predovšetkým tanečným, pohybovým divadlom a novým cirkusom. KD Mlejn ponúka tvorcom možnosť využitia ich priestorov prostredníctvom rezidencií. V spolupráci umelec uvedie premiéru alebo work in progress v priestoroch divadla a ponúka sa aj možnosť nadviazania budúcej spolupráce a uvedenie diela do dramaturgie divadla. Kultúrny dom ponúka možnosť skúšania po dobu 6-8 týždňov, 4 hodiny denne. Poskytuje niekoľko rôznych priestorov - divadlo, skúšobne a spolkový dom.

Ja osobne mám skúsenosť s rezidenciou v Kultúrnom dome Mlejn, ktorá mi prebieha práve v dobe písania tejto práce. K spolupráci som sa dostala prostredníctvom verejne vyhlásenej výzvy, do ktorej som sa prihlásila a následne som bola kontaktovaná produkčnou z divadla. V rámci rezidencie máme možnosť skúšať v priestoroch KD Mlejn, čo znamená, že máme k dispozícii skúšobne, ktoré sú menšieho rozmeru, divadlo a spolkový dom, ktorý sa nachádza mimo budovu kultúrneho domu. Miesta na skúšanie nám poskytla produkčná podľa dostupnosti, čo znamená, že niektoré dni sme mali na výber, niektoré dni nám miesto na skúšanie prideliť oni. Rezidenciu sme získali na jeden mesiac, skúšanie sme si mohli naplánovať podľa našich časových možností a po dohode sme mali možnosť skúšať aj osem hodín. Rezidenciu ukončuje verejný work in progress alebo premiéra, čo bolo podmienkou.

Rezi.Dance Komařice

Rezi.Dance je rezidenčný dom, ktorý sa nachádza v Komařicích a ponúka možnosť skúšania v ich priestoroch po celý rok. Umelci majú zabezpečené ubytovanie, v ktorom

sa nachádza ateliér, ktorý je prispôsobený na skúšanie tanečných a pohybových projektov. Keďže sa objekt nachádza na vidieku, umelci majú možnosť sa naplno venovať skúšaniam a príprave inscenácie, bez rušivých elementov mesta. Dĺžka rezidencie je variabilná, pohybuje sa v rozmedzí jedného týždňa až troch mesiacov. Umelci sa na rezidenciu môžu so svojimi plánovanými projektami hlásiť každý rok v auguste, kedy sa pravidelne vypisuje open call. V ponuke je až 23 rezidenčných pobytov. S rezidenciou v Komařicích mali skúsenosť dve respondentky, z ktorých jedna popísala podmienky nasledujúcim spôsobom: „*Byla jsem v Komařicích a tam prostě chceš jít jenom kvůli prostředí a kvůli Markétě, která to celý zaštiťuje. Je to tam úžasný, ale taneční sál je trochu menší. Máš šanci se ráno probudit a jít do vedlejšího pokoje, kde je sál. Já si myslím, že to je ideální na začátku tvorby.*“⁵⁴ V tomto prípade je dôležité si uvedomiť, že opäť nejde o divadelný priestor a umelec sa trochu musí prispôbiť podmienkam, ktoré priestor prináša, ale opäť je absolvovanie tejto rezidencie na výsledku tvorby vidieť, pretože sa jedná o intenzívny čas, strávený so spracovávanou témou a spolutvorcami.

Divadlo na cucky

Divadlo na cucky je nezávislý divadelný súbor, ktorý funguje v Olomouci na vlastnej scéne. V programe sa nachádzajú ako činoherné, tak aj tanečné inscenácie, ktoré sa zameriavajú predovšetkým na súčasné dianie a estetiku. Divadlo je otvorené novým spoluprácam a rado podporí novo vznikajúce projekty. Divadlu na cucky som sa pôvodne nemala v pláne detailnejšie venovať, no počas rozhovorov mu značnú pozornosť venovali dve respondentky, čo už samo o sebe niečo o divadle a rezidencii v ňom hovorilo: „*Do Divadla na cucky jsme se dostali přes kontakt s bývalým ředitelem. My jsme u nich žádali o rezidenci. Měli jsme rezidenci rozdělenou na několik bloků, takže jsme se tam vraceli, s tím, že jsme byli domluveni, že vždycky na závěr se ukáže work in progress nebo uděláme workshop nebo seminář pro veřejnost. Měli jsme od divadla prostor, technický zázemí, finanční podporu, ubytování, konzultace. Po work in progress byla diskuse s ředitelem a uměleckým týmem divadla, takže jsme dostali feedback. Byla mezi náma domluva, že až se uskuteční premiéra, tak že bude i pražská premiéra a my pak ještě navážeme na premiéru v divadle. Vraceli jsme se tam*

⁵⁴ Rozhovor s Annou Benhákovou, vedený v marci 2022. Súkromný archív Michaely Dzurovčinovej.

s tím představením a na základě jedné spolupráce tam máme další rezidenci s jiným představením.”⁵⁵

„To divadlo je malinkatý, takže to nevnímám úplně jako na tanec, ale oni říkali, že tam tanec dělají. Je to plně vybavený, v tom samém prostoru se dá zkoušet. Je to dobrý, když si třeba děláš sólo nebo duet, nějaký výzkum. Člověk musí přemýšlet, s čím tam jde. Ubytování nám taky zabezpečili, a to bylo fakt krásný. Měli jsme work in progress a potom jsme měli diskuzi.”⁵⁶

5.3.3 Koprodukcie

Koprodukcia sa definuje ako spoločná výroba. Ide teda o vytváranie diela na zákazku alebo pod záštitou inej inštitúcie, organizácie alebo pod nejakým súborom, ktorý s umelcom na danom projekte spolupracuje, či už finančne alebo kreatívne.

Divadlo Ponec

Divadlo Ponec je neoddeliteľnou súčasťou súčasnej tanečnej scény v Čechách. Ako povedala divadelná a tanečná publicistka Nina Vangeli pre Taneční zónu, „..., bez PONCE by současný tanec v Česku postupně uvadal.” (MACHOVÁ, 2021). Ponec bola prvá a je najväčšia scéna súčasného tanca v Čechách. Pre mnoho umelcov a tvorcov je spolupráca s divadlom Ponec metou, ktorú by vo svojej profesijnej kariére chceli dosiahnuť. Divadlo patrí medzi najväčšie scény súčasného tanca a každý, kto sa pohybuje v súčasnom tanci, určite prišiel s týmto divadlom do kontaktu. Ponec ponúka umelcom väčšinou dlhodobejšiu podporu. Existuje niekoľko možností, ako sa ku koprodukcii dostať. Respondenti mali rôzne skúsenosti s tým, ako sa k spolupráci s divadlom Ponec dostali:

„Koprodukcje přišla ze strany Ponce.”⁵⁷

„S Momo a Škatulením jsem je oslovila já. Oni čas od času ty dětský programy potřebují obnovit. Taky mi nějaký návrhy odmítli, ale pokud jim to připadalo zajímavý, tak to šlo.”⁵⁸

Novým zistením bolo pre mňa to, že návrh na spoluprácu môže vyjsť aj zo strany umelca, nie iba zo strany divadla. Ak má umelec, hlavne ten začínajúci, možnosť

⁵⁵ Rozhovor s Šárkou Říhovou, vedený v marci 2022. Súkromný archív Michaely Dzurovčínovej.

⁵⁶ Rozhovor s Annou Benhákovou, vedený v marci 2022. Súkromný archív Michaely Dzurovčínovej.

⁵⁷ Rozhovor s Ester Trčkovou, vedený v marci 2022. Súkromný archív Michaely Dzurovčínovej.

⁵⁸ Rozhovor s Bohumírou Eliášovou, vedený v marci 2022. Súkromný archív Michaely Dzurovčínovej.

dostať sa k spolupráci alebo vidí potenciál istej podpory od Ponca, mal by tú príležitosť využiť na sto percent, pretože spolupráca s tak výraznou divadelnou scénou môže začínajúceho mladého tvorca posunúť ďaleko a priniesť ďalšie zaujímavé spolupráce.

Ponec má s každým umelcom alebo umeleckou skupinou uzavretú unikátnu zmluvu s rôznymi podmienkami. Líši sa od druhu predstavenia, potrieb umelcov a možností, ktoré môže divadlo a umelec ponúknuť. Choreografky, ktoré majú/ mali spoluprácu s divadlom Ponec stručne zhrnuli, čo bolo obsahom zmluvy, ktorú mali/ majú s divadlom uzavretú:

„Oni nám poskytnú niejaké finance na základe toho, že my to, čo vznikne díky těm financem, budeme prezentovat pod záštitou jejich koprodukcce. Neznamená to, že musíme prezentovat jenom v jejich divadle, máme možnost prezentovat i někde jinde, ale samozřejmě je to o vzájemné komunikaci. Znamená to, že tam jsou nastavené nějaké podmínky, které mohou do nějaké míry působit hrozně striktně, ale z vlastní zkušenosti vím, že je to všechno jenom o tom ty věci vykomunikovat a hledat nějaké řešení, které je přínosné jak pro Tanec Praha, tak pro nás, pro Spolk. To znamená, že je tam například bod, že máme prezentovat v jejich divadle a v případě, že to je jinak je máme kontaktovat. Pokud se obě strany shodnou na tom, že je vhodné to prezentovat na nějakém jiném festivalu, tak můžeme, ale zároveň to pro nás není primární, protože nám Tanec Praha poskytuje dost příležitosti a prostoru pro to práci prezentovat, protože to je vlastně i v jejich zájmu, protože to je jejich inscenace.”⁵⁹

„Mě oni chápou jako tvůrce pro děti, takže to funguje tak, že když představení vznikalo, tak oni nám poskytnou dva týdny prostor. V létě týden a pak jsme tam mohli být před premiérou. Peníze na inscenaci si sháníme my, jim pak něco zbylo, tak nám něco připlatili, některý náklady se třeba dělí. To, co je pro mě hodně podstatný, je, že když se hraje představení, tak oni platí část honorářů a poskytují prostor zdarma. Kdyby se představení mělo zaplatit bez téhle koprodukční části, tak by se to hrálo mnohem, mnohem méně krát, protože pro děti by ta vstupenka nebyla asi až tak zajímavá. K tvorbě mají trochu tendenci se vyjádřit, ale zase člověk s tím může naložit, jak uzná za vhodné. Asi kdybych byla mladší, možná bych na to reagovala jinak, teď už přece jen říkám, že se to nějak vyvine.”⁶⁰

⁵⁹ Rozhovor s Ester Trčkovou, vedený v marci 2022. Súkromný archív Michaely Dzurovčinovej.

⁶⁰ Rozhovor s Bohumírou Eliášovou, vedený v marci 2022. Súkromný archív Michaely Dzurovčinovej.

Pri tomto type koprodukcí je potrebné myslieť na to, že dielo vzniká za finančnej podpory iného subjektu a teda subjekt má isté práva na vzniknuté dielo. Je dôležité, aby všetky strany boli maximálne stotožnené s podmienkami, ktoré sa na začiatku spolupráce nastavujú.

V rámci koprodukcie s Poncom majú umelci možnosť v divadle projekt vytvoriť počas rezidencií, ktoré ponúka iba koprodukovaným projektom. Ponec neponúka nezávislé rezidencie mimo koprodukcie: *„Rezidence v Ponci byla přímo určená k tomu, aby vznikla nějaká inscenace, která bude mít v Ponci premiéru. Dostali jsme se k tomu přes Taneční aktuality, přes divokou kartu, přes open call, na který jsme se přihlásili. Všechno, co jsme si získali během té rezidence, jsme si nějakým způsobem vykomunikovali dál. To nebylo tak, že získáš rezidenci a automaticky už máš premiéru a reprízy, ale získáš rezidenci, získáš nějaké zázemí a vlastně se zeptáš a na základě toho se to už nabaluje.”*⁶¹

Studio ALTA

Súčasťou programu Studia ALTA sú prevažne experimentálne, inovatívne a inšpiratívne diela, ktoré otvárajú priestor na diskusiu a zamyslenie sa. ALTA okrem umeleckých rezidencií ponúka umelcom aj iné programy - ALTA ambasadoři a Spolubydlící organizace. Program ALTA ambasadoři sú umelecké skupiny, ktoré sa podieľajú na tvorbe a dramaturgii Studia ALTA, čo znamená, že sú v stájej rezidencii. Spolubydlící organizace sú združenia a skupiny, ktoré sa do programu prihlasujú otvorenou verejnou výzvou. Hľadajú predovšetkým projekty, ktoré sa vedú prispôbiť špecifickému priestoru Invalidovny, v ktorom Studio ALTA pôsobí. Umelci môžu v prípade dlhodobšej spolupráce využiť priestor počas celej sezóny a po dohode s vedením majú taktiež možnosť verejných výstupov aj mimo sezóny. ALTA týmto spôsobom podporuje činnosť organizácií a projekty. Rezidentom ponúka svoje priestory, propagáciu, zapájanie do programu Studia ALTA a iné. Súčasťou programu Spolubydlící organizace je spolek MANUS Art Collective, ktorého súčasťou je jedna z choreografiiek, s ktorou som viedla rozhovor. Zaujímalo ma, čo koprodukcia so Studiom ALTA prináša a aké podmienky má s umelcom uzavreté. Skúsenosť jednej z choreografiiek ukazuje flexibilný a voľnejší prístup: *„Ze začátku jsme tam chtěli odpremiérovat dílo, na základě čeho vznikla spolupráce. Zároveň jsme tam žádali*

⁶¹ Rozhovor s Ester Trčkovou, vedený v marci 2022. Súkromný archív Michaely Dzurovčínovej.

zázemí, protože oni vypisovali open call na ateliéry a zkušební prostory. Prostory jsou pro nás otevřené, stáčí se jenom zapsat od kolika do kolika tam budem a můžeme tam zkoušet, zároveň tam platíme pronájem, ale ne v plný částce, ale přispíváme na fungování Alty. Alta si nenárokuje představení na sebe.”⁶²

Divadlo X10

Divadlo X10 je divadelná scéna určená pre súčasné umenie - súčasné divadlo a iné druhy pohybového, performatívneho divadla. S tvorením diela pod Divadlom X10 mali skúsenosti dve respondentky. Taktiež som sa ich pýtala na stručný priebeh a podmienky, ktoré mali s priestorom uzavreté. Choreografka v divadle získala zázemie pre kreatívny proces a (opakované) predvedenie vzniknutej inscenácie: *„Tam se vypisoval open call a dostali jsme rezidenci. Měli jsme možnost zkoušet ve zkušebně a pár dní před premiérou i v divadle, měli jsme zajištěný i techniky, ale něco jsme si určitě museli hradit. Uskutečnila se tam premiéra a teď tam je navázaná spolupráce na reprízy.”⁶³*

ConTeátr

ConTeátr - Contemporary Theatre je platforma určená pre choreografov a tanečníkov. Choreografom a tanečníkom poskytujú zázemie a priestor na tvorbu a snažia sa podporiť študentov tanca a choreografie. V lete organizujú tanečný program, tanečné laboratórium - Summer LAB, kde podporia troch začínajúcich choreografov, ktorí vytvoria s tanečníkmi, ktorí sa do programu dostanú, krátku, približne dvadsať minút dlhú choreografiu. Na záver prebehne prezentácia diel v komponovanom večeri a dramaturgická rada vyberie jedného choreografa, ktorého naďalej budú podporovať a bude mať možnosť dielo rozvinúť do celovečerného predstavenia. Posledné dva roky Summer LAB kvôli covidu neprebehol, ale bol nahradený Summer LAB Limited, kde bol prizvaný jeden choreograf, ktorý vytváral s prihlásenými tanečníkmi choreografiu. V predošlom roku bol na spoluprácu pozvaný Michal Heriban, ktorý mal s tanečníkmi za krátku dobu vytvoriť choreografiu: *„Ponúkajú priestor začínajúcim choreografom a začínajúcim interpretom, aby sa spojili a vytvorilo sa nejaké dielo. My sme vytvorili 20 minútový kus a na základe toho mi ponúkli ďalšiu spoluprácu. Teraz sa tam jedná o tom, či by sa tá choreografia nemohla posunúť na celovečerné predstavenie. Mal som*

⁶² Rozhovor s Šárkou Říhovou, vedený v marci 2022. Súkromný archív Michaely Dzurovčínovej.

⁶³ Rozhovor s Šárkou Říhovou, vedený v marci 2022. Súkromný archív Michaely Dzurovčínovej.

*úplne voľnú ruku v tom, čo chcem robiť, akú tému si chcem vybrať, akým spôsobom chcem spolupracovať s tými tanečníkmi, aký žáner to má byť, všetko bolo vlastne na mne.*⁶⁴

Divadlo Archa

Divadlo Archa sa zameriava na aktivity spojené so vzdelaním a na umelecké projekty, ktoré majú istý sociálny presah. Dramaturgia divadla sa snaží byť maximálne moderná a inšpiráciu čerpá z Európskeho diania. Program a činnosť Archy sa odvíja od stanovených tematických okruhov a štruktúra vychádza z modulárnej dramaturgie. Divadlo Archa má sedem dramaturgických modulov: Archa.Fresh – rezidencie nových umelcov, Archa.Create – nové a vznikajúce projekty uznávaných umelcov, Archa.Connect – hostovaní a mezinárodní spolupráce, Archa.Music – koncerty, hudobné programy, Archa.Forum – debaty, prednášky, udeľovanie cien, Archa.Fest – festivaly a prehliadky, Archa.Lab – vzdelávanie.⁶⁵ Archa.Fresh sa zameriava na profesionálov, mladých tvorcov z oblasti súčasného umenia - divadla, tanca a interdisciplinárnych scénických umení. Do programu sa dá prihlásiť prostredníctvom otvorenej výzvy s už vzniknutým alebo novo vznikajúcim projektom. Dramaturgická rada divadla vyberie jeden najzaujímavejší projekt, ktorému finančne prispievajú na honoráre a pokryjú náklady na vznik inscenácie, poskytnú mu technické, personálne a produkčné zázemie, priestory, konzultácie a propagáciu. V ponuke je aj reprízovanie inscenácie v rámci dramaturgického modulu Archa.Fresh. Koprodukcii s divadlom Archa nemá žiaden z respondentov.

5.3.4 Organizácie:

Bez organizácií a ústavov, ktorých hlavnou činnosťou je pomoc a rozvoj tanečnej kultúry v Čechách, by súčasný tanec ťažko fungoval a možno by nebol na takej úrovni, na akej je v súčasnej dobe. Tanec Praha a Nová síť sú jedny z najväčších organizácií, ktoré formujú a rozvíjajú súčasný tanec v Českej republike. Ako konštatovala Petra Dotlačilová: *„Přestože pracují odlišným způsobem, cíle mají společné: prezentovat a podporovat kulturní diverzitu napříč celou Českou republikou.”* (Dotlačilová, 2019, s. 31).

⁶⁴ Rozhovor s Michalom Heribanom, vedený v marci 2022. Súkromný archív Michaely Dzurovčinovej.

⁶⁵ Divadlo Archa, [online]. Dostupné z <https://www.divadloarcha.cz/cz/>. [20.3.2022].

Tanec Praha z.ú.

Tanec Praha z.ú. je neoddeliteľnou súčasťou tanečnej kultúry v Čechách. Pod organizáciu patrí festival Tanec Praha, Česká taneční platforma a činnosť divadla PONEC. Vďaka týmto aktivitám, ktoré sa dejú pod záštitou Tanec Praha z.ú. sa český súčasný tanec rozvíja vo veľkej miere na kvalitnej úrovni. Prepájajú zahraničných a domácich umelcov, snažia sa o medzinárodné spolupráce a ich hlavným cieľom je rozvoj českej tanečnej kultúry. Myšlienkou Tance Praha je posúvať súčasný tanec a tvoriť príležitosti aj v regiónoch, o čo sa snaží už od svojho vzniku. Za organizáciu stoja Yvona Kreuzmannová, Markéta Perroud a Iva Barešová, ktoré sú vo vedení. Generálnou manažérkou je Markéta Bátrů, programovou koordinátorkou je Jitka Hradílková a celý tím tvorí približne 30 ľudí.

Nová síť

Nová síť sa zaoberá hlavne „... *nezávislým divadlem, v rámci něhož zaujímají žánry pohybového umění důležité místo, podporuje regionální rozvoj současného živého umění a propojení regionů ČR navzájem i se zahraničím. I Nová síť pořádá mezinárodní festival nového divadla v Praze a regionech Malá inventura, v tuto chvíli to ale není její primární činností.*“ (Dotlačilová, 2019, s. 37). Organizácia vznikla hlavne kvôli potrebe reprízovať projekty, ktoré vznikli na scéne Alfred ve dvoře. Momentálne je jej hlavnou náplňou networking, čo obsahuje komunikáciu medzi organizáciami, odovzdávanie skúseností a informácií, podpora samospráv, koučing projektov. Členmi Nové siete sú organizácie, divadlá, jednotlivci, nezávislé scény a projekty. „*V současné době je tedy Nová síť spíše servisní organizace než produkční, jak tomu bylo na jejím začátku.*“ (Dotlačilová, 2019, s. 37). Súčasťou Nové siete je projekt Nová krev na scéně, ktorá podporuje novovzniknuté projekty, ktorých autormi sú vo väčšine absolventi alebo študenti umeleckých škôl. Každoročne sa vyberá menší počet projektov, ktorým Nová krev poskytuje možnosť rezidencií, konzultácií, pomáha s reprízovaním diela, produkciou a administratívou. Riaditeľkou Nové siete je Adriana Světlíková, Petr Pola je programovým riaditeľom a projektovým manažérom, konzultantom a koordinátorom je Petr Kiška.

SE.S.TA

Dôležitou organizáciou, ktorá vie umelcovi pomôcť v profesijnom fungovaní je centrum choreografického rozvoja SE.S.TA. Je to: „ ... *nezisková organizace, která se*

dlouhodobě zasazuje o rozvoj současného tance a souvisejících uměleckých oborů. ... Hlavním záměrem organizace je pomáhat současnému tanci v zapojování do mezinárodního kontextu a v otevírání mezioborové spolupráce a diskuse.”⁶⁶

Organizuje množstvo aktivít pre profesionálov, amatérov, tanečných nadšencov, publikum a deti. Svoje zázemie má centrum v Prahe, ale svoje aktivity a myšlienky posúva aj mimo hlavné mesto. V Prahe je jednou z najvýraznejších a najvplyvnejších činností Rezidencia s koučingom, o ktorej sa viac píše v podkapitole Rezidencie. Mimo Prahu, SE.S.TA organizuje festival Korespondance, ktorému sme sa venovali v podkapitole Festivaly. Hlavným zameraním organizácie je rozvoj profesionálnej sféry, a tak sa aj najviac činností týka práve profesionálneho sveta. *“SE.S.TA poskytuje umelcům nejružnější platformy pro setkávání s mezinárodními pedagogy, choreografy, kouči a renomovanými umělci nejen z oboru tanečního, ale i z oborů zdánlivě vzdálených.”⁶⁷*

Organizáciu založila Marie Kinsky, ktorá je jej riaditeľkou. Medzi ľuďmi, ktorí za organizáciou stoja sa objavujú mená ako Michaela Kessler (PR manažérka), Lucie Fabišiková, Eva Dryjová (produkce) a iný.

Divadelní ústav

Hlavným cieľom Divadelního ústavu je poskytovanie služieb z oblasti divadla. Taktiež sa venujú vedeckým výskumom, vzdelávaniu, medzinárodným projektom a vydávajú odbornú literatúru z oblasti divadla. Poskytujú veľké spektrum služieb pre profesionálov, od informačného servisu, cez podporu pri rezidenciách a mobilitách až po konzultácie ohľadom fondu Kreativní Evropa. Pre začínajúcich choreografov môže byť najviac prínosný informačný servis, kde pravidelne pridávajú informácie o príležitostiach na spoluprácu, o grantových výzvach alebo nových štúdiách a publikáciách, ktoré sú niečím zaujímavé. Portál Culturenet je ich hlavným komunikačným prostriedkom. Práve tam môžu umelci nájsť aktuálne informácie k vyššie spomenutým aspektom. Tím divadelného ústavu tvorí veľký počet ľudí. Vo vedení je Pavla Petrová ako riaditeľka, Eva Žáková ako námestníčka Institutu umění a Ondřej Svoboda ako námestník Divadelního ústavu.

⁶⁶ SE.S.TA: Centrum choreografického rozvoje, [online]. Dostupné z <https://www.se-s-ta.cz/cs/informace-sesta/profil.php>. [20.3.2022].

⁶⁷ SE.S.TA: SE.S.TA pro profesionální rozvoj, [online]. Dostupné z <https://www.se-s-ta.cz/sesta-pro-profesionalni-rozvoj.php>. [20.3.2022].

6 ZÁVER

Jednou z najdôležitejších a najzákladnejších otázok bolo pre mňa to, či je možné aby sa choreograf súčasného tanca uživil nezávislou tvorbou a finančná stránka tejto profesie. Na základe môjho poloprofesionálneho fungovania som už istú predstavu o odpovedi mala, ale verila som, že výskumom sa presvedčím o opak. Bohužiaľ tento moment nenastal a odpoveďou na moju otázku je, že nezávislý choreograf súčasného tanca v Čechách, sa za súčasných podmienok iba autorskou tvorbou nemá šancu uživiť. Aby mohol tvoriť a plnohodnotne žiť, musí sa venovať učeniu, brať rôzne ponuky, ktoré sú na zákazku alebo komerčnejšie projekty, ktoré môžu mať nižšiu umeleckú kvalitu, byť zamestnancom divadla alebo mať ešte úplne iné zamestnanie. Financii pre kultúru nie je dosť a tak choreografi musia siahať po iných možnostiach financovania svojich projektov, zháňať sponzorov a partnerov. Každý rok, musia žiť v istej neistote a rýchlo sa adaptovať na podmienky, ktoré vznikajú výsledkami grantových komisií.

Čo sa týka finančnej stránky, zaujímalo ma taktiež to, ako a z čoho umelci čerpajú financie. Výskumom a rozhovormi som zistila, že najčastejšie umelci žiadajú o podporu štátnej inštitúcie, teda financovanie projektov ide hlavne z štátneho rozpočtu, prostredníctvom grantových súťaží.

Pri zameraní môjho skúmania na možnosti, kde sa choreograf vie realizovať pre mňa výrazne vystúpil do popredia problém spojený s obsadzovaním umelcov na festivaloch. Respondenti sa zhodovali v názoroch na túto tému, čo potvrdzuje vážnosť a reálnosť toho, že nejaký problém naozaj existuje. Isté festivaly majú svojich „obľúbencov“ a silnú dramaturgickú predstavu, ale prezentujú sa tým, že na svojom festivale uvádzajú to najzaujímavejšie, čo na českej scéne momentálne je.

V rámci prehlbovania a zisťovania možností, ako a kde môže choreograf, za akých podmienok fungovať som zistila, že príležitostí na prezentáciu a tvorbu je mnoho, ale komunikácia a kontakty sú dva aspekty, ktoré sú v praxi zásadné. Prezentovanie sa kde sa len dá, je spojené s naberaním nových kontaktov, ale bez komunikácie a iniciatívy choreografa to častokrát nejde. Je dôležité využiť každú príležitosť na prezentáciu seba a svojej tvorby, pretože ak má človek kontakty, má polovicu práce hotovú. V praxi to častokrát funguje tak, že na odporúčania sa človek dostáva

a posúva ďalej a ďalej a preukázanie istej umeleckej kvality a ľudskosti je dôležitou súčasťou profesionálneho fungovania.

Za záver by som rada uviedla, že táto práca môže byť širším základom pre ešte podrobnejší rozbor fungovania českej scény súčasného tanca z pohľadu choreografa súčasného tanca. Taktiež vidím silnú potrebu v zhrnutí možností a toho ako to reálne v profesionálnom svete funguje pre interpretov súčasného tanca. Prínosným taktiež môže byť porovnanie profesie choreografa súčasného tanca a jeho uplatnení v dvoch rôznych štátoch, napríklad porovnanie Česka a Slovenska, a skúsiť sa navzájom inšpirovať a nájsť možnosti na zlepšenie fungovania.

Pramene a literatura

Pramene

Rozhovory

Rozhovor s Šárkou Říhovou, vedený v marci 2022. Súkromný archív Michaely Dzurovčinovej.

Rozhovor s Bohumírou Eliášovou, vedený v marci 2022. Súkromný archív Michaely Dzurovčinovej.

Rozhovor s Ester Trčkovou, vedený v marci 2022. Súkromný archív Michaely Dzurovčinovej.

Rozhovor s Annou Benhákovou, vedený v marci 2022. Súkromný archív Michaely Dzurovčinovej.

Rozhovor s Michalom Heribanom, vedený v marci 2022. Súkromný archív Michaely Dzurovčinovej.

Literatúra

BULÍNOVÁ, Karolína, BUREŠOVÁ, Lucie, GREMLICOVÁ, Dorota, KAZÁROVÁ, Helena, ZILVAROVÁ - MACHOVÁ, Daniela eds. *Profese tanečnicka: mezi obdivem a odsouzením. Potíže s tancem jako profesí*. Praha: NAMU, 2013.

DOTLAČILOVÁ, Petra. Rozvoj mobility a podpory současného tance v Česku. *Taneční aktuality - Speciální vydání: Tanec a pohybová umění v českých regionech*. 2019, 2019.

GREMLICOVÁ, Dorota, LÖSSL, Jiří, NĚMEČKOVÁ, Elvíra. *Tanec jako záliba. Amatérské soubory scénického tance v českých zemích druhé poloviny 20. století*. Praha: NIPOS, 2021.

KOLÁROVÁ, Kateřina. *Základní umělecké školství v proměnách desetiletí*. Olomouc 2010. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Vedoucí práce MgA. Ladislav Pulchert Ph.D., dostupné z <https://theses.cz/id/wq18gn/59321-549591030.pdf>.

KREUZMANNOVÁ, Yvona. Vize pro tanec. Taneční zóna: Speciální číslo 20 let PONCE - divadla pro tanec. Divadelní ústav, 2022, 25(4 - 2021).

KREUZMANNOVÁ, Yvona. *Tanec Praha 20 let ... 1989-2009*. Praha: Tanec Praha, 2009.

LE MOAL, Philippe. *Dictionnaire de la danse*. [S.l.]: Larousse, c2008. xviii, 715-716 s.: Librairie de la danse.

MACHOVÁ, Daniela. Ostravské hnízdo současné kultury. *Taneční aktuality - Speciální vydání: Tanec a pohybová umění v českých regionech*. 2019, 2019, 71-77.

NÁVRATOVÁ, Jana a Roman VAŠEK eds. *Tanec v České republice: Vymezení a kritéria*. Praha: Institut umění - Divadelní ústav, 2010.

OPAVSKÁ, Andrea. *Český současný tanec v devadesátých letech 20. století*. Praha, 2015. Dizertační práce. Akademie múzických umění v Prahe. Vedoucí práce Prof. Mgr. Dorota Gremlicová, Ph.D.

GREMLICOVÁ, Dorota; HAYASHI, Lucie; MACHOVÁ, Daniela. Tanec v ekonomických kontextech: teoretická východiska a praktické souvislosti. *Živá hudba* 2020, roč. 11, č. 11, s. 182 – 190.

Internetové zdroje

Alfredvedvoře: Pronájem, [online]. Dostupné z <https://www.alfredvedvore.cz/cs/pronajem/>. [13.3.2022].

Archa.Fresh: výzva pro Leden-Březen 2020, [online]. Dostupné z <https://www.divadloarcha.cz/documents/Archa.Fresh-2020-VYZVA.pdf>. [16.4.2022].

Bazaar festival, [online]. Dostupné <https://bazaarfestival.cz/2021/>. [19.4.2022].

Contemporary Theatre, [online]. Dostupné z <https://contemporarytheatre.cz/>. [15.4.2022].

Culturnet: Rezidence, [online]. Dostupné z <https://www.culturenet.cz/rezidence/vozovna-vyhlasuje-open-call-pro-umeleckou-rezidenci/>. [13.3.2022].

Culturnet: Rezidence, [online]. Dostupné z <https://www.culturenet.cz/rezidence/open-call-divadla-x10-pro-soubory-i-jednotlivce-nezavisleho-sektoru-2/>. [13.3.2022].

Česká taneční platforma: Informace pro umělce, [online]. Dostupné z <https://tanecniplatforma.cz/cs/informace-pro-umelce>. [13.3.2022].

Česká taneční platforma: O platformě, [online]. Dostupné z <https://tanecniplatforma.cz/cs/o-platforme>. [13.3.2022].

Česká taneční platforma: Základní kritéria výběru, [online]. Dostupné z <https://tanecniplatforma.cz/cs/zakladni-kriteria-vyberu>. [13.3.2022].

Čtyři dny: Festival a Architektura, [online]. Dostupné z <https://ctyridny.cz/festival-architektura/>. [13.3.2022].

Databaze tance: Manuál tanečníka [online]. Dostupné z <https://www.databazetance.cz/manual-tanecnika/spolek/>. [18.3.2022].

Divadelní ústav: O nás, Dostupné z <https://www.idu.cz/cs/o-nas/divadelni-ustav>. [27.2.2022].

Divadlo Archa: Historie a současnost, [online]. Dostupné z <https://www.divadloarcha.cz/cz/historie-a-soucasnost.html>. [13.3.2022].

Divadlo Archa: Kdo jsme, [online]. Dostupné z <https://www.divadloarcha.cz/cz/kdo-j sme.html>. [13.3.2022].

Divadlo Archa: Mezinárodní tanečná škola divadla Archa, [online]. Dostupné z <https://www.divadloarcha.cz/cz/mezinarodni-letni-skola-divadla-archa.html>. [13.3.2022].

Divadlo Archa: Rezidence, [online]. Dostupné z <https://www.archalab.cz/cz/rezidence.html>. [13.3.2022].

Divadlo X10, [online]. Dostupné z <https://www.divadlox10.cz/cs>. [15.4.2022].

Institut umění: Divadelní ústav - Informační servis, [online]. Dostupné z <https://www.idu.cz/cs/sluzby/informacni-servis>. [15.4.2022].

KD Mlejn: Rezidence, [online]. Dostupné z <https://mlejn.cz/rezidence/>. [14.3.2022].

KoresponDance: O festivalu, [online]. Dostupné z <https://www.korespondance.cz/cs/o-festivalu.html>. [13.3.2022] .

Malá inventura, [online]. Dostupné z <http://www.malainventura.cz/cz>. [15.4.2022].

Malá inventura: Festivalový tým, [online]. Dostupné z <http://www.malainventura.cz/cz/galerie/festivalovy-tym>. [19.4.2022].

Manuál tanečníka: Legislativní status nezávislého umělce. Databáze tance. *Taneční aktuality.cz*, [online]. Dostupné z <https://www.databazetance.cz/manual-tanecnika/nezavisly-umelec-v-tanecnim-oboru/legislativni-status-nezavisleho-umelce/>. [27.2.2022].

Manuál tanečníka: Financování v tanečním oboru. Databáze tance. *Taneční aktuality.cz*, [online]. Dostupné z <https://www.databazetance.cz/manual-tanecnika/financovani-v-tanecnim-oboru/>. [21.3.2022].

Manuál tanečníka: Spolek. Databáze tance. *Taneční aktuality.cz*, [online]. Dostupné z <https://www.databazetance.cz/manual-tanecnika/spolek/>. [13.3.2022].

Manuál tanečníka: Výhody nevýhody fungování souboru bez právní formy. Databáze tance. *Taneční aktuality.cz*, [online]. Dostupné z <https://www.databazetance.cz/manual-tanecnika/nezavisly-umelec-v-tanecnim-oboru/chci-zalozit-vlastni-umelecky-soubor/vyhody-nevyhody-fungovani-souboru-bez-pravni-formy/>. [18.3.2022].

Nipos: o nás, [online]. Dostupné z <https://www.nipos.cz/nipos-onas/>. [27.2.2022].

Nová síť: Kontakt, [online]. Dostupné z <https://www.novasit.cz/kontakt>. [19.4.2022].

Nová síť: Nová krev na scéně, [online]. Dostupné z <https://www.novasit.cz/nova-krev-na-scene/o-programu-nova-krev-na-scene.html>. [15.4.2022].

Osoba samostatně výdělečně činná, [online]. Dostupné z <https://www.czechmobility.info/cs/temata/status-umelce/status-umelce-v-ceske-republice/osoba-samostatne-vydelecne-cinna>. [27.2.2022].

REZI.DANCE: O nás, [online]. Dostupné z <https://rezi.dance/o-nas/>. [14.3.2022].

SE.S.TA: Centrum choreografického rozvoje, [online]. Dostupné z <https://www.se-s-ta.cz/cs/informace-sesta/profil.php>. [20.3.2022].

SE.S.TA: Kontakty, [online]. Dostupné z <https://www.se-s-ta.cz/cs/informace-sesta/kontakty.php>. [19.4.2022].

SE.S.TA: SE.S.TA pro profesionální rozvoj, [online]. Dostupné z <https://www.se-s-ta.cz/sesta-pro-profesionalni-rozvoj.php>. [20.3.2022].

SE.S.TA: Rezidence pro choreografii s koučingem, [online]. Dostupné z <https://www.se-s-ta.cz/akce.php?rezidence&open-call-rezidence-pro-choreografy-s-koucinkem-2022>. [20.3.2022].

Studio ALTA: Open call: Spolubydlíci organizace a akce pro veřejnost 2021, [online]. Dostupné z <https://www.altart.cz/rezidence-studio-alta-v-invalidovne/>. [13.3.2022].

Studio ALTA: Rezidenti, [online]. Dostupné z <https://www.altart.cz/rezidenti-spolupracujici-organizace/>. [13.3.2022].

Studio ALTA: Umělecké rezidence, [online]. Dostupné z <https://www.altart.cz/rezidence/>. [13.3.2022].

REZI.DANCE: O nás, [online]. Dostupné z <https://rezi.dance/o-nas/>. [14.3.2022].

Prílohy

Pojem OSVČ, práva a povinnosti

„Za OSVČ se podle zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, považuje osoba, která:

- Vykonává samostatnou výdělečnou činnost, nebo*
- Spolupracuje při výkonu samostatné výdělečné činnosti, pokud podle zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, lze na ni rozdělovat příjmy dosažené výkonem této činnosti a výdaje vynaložené na jejich dosažení, zajištění a udržení,*
- Ukončila povinnou školní docházku a dosáhla aspoň 15 let věku.”⁶⁸*

Práva a povinnosti

Ako už zo slovného spojenia nezávislý umelec vyplýva, samostatnosť je jedným z hlavných kritérií. To znamená, že sa osoba samostatne rozhoduje o svojej činnosti a organizuje ju z čoho vyplýva, že nekoná na základe príkazov niekoho nadriadeného, pretože v takom prípade by daná osoba nekonala samostatne. So samostatnosťou sa spája vykonávanie práce pod vlastným menom, nie pod menom človeka, pre ktorého pracuje. Umelec taktiež koná na vlastnú zodpovednosť a za svoje záväzky a škody vzniknuté jeho umeleckou činnosťou ručí celým svojim majetkom. Činnosť, ktorú umelec vykonáva, musí byť nepretržitá a pravidelná, čo znamená, že nesmie ísť o vykonávanie jednorázovej činnosti. O vykonanie jednorázovej činnosti by mohlo ísť v tom prípade, že sa pravidelne opakuje v určitom období. Činnosť je možné vykonávať aj sezónne. Hlavným cieľom činnosti osoby OSVČ by malo byť dosiahnutie zisku. Ak zisk dosiahnutý nie je, neznamená to, že jeho dosiahnutie nebolo úmyslom. Ak osoba nepresiahne určitý obrat, ktorý je daný zákonom, môže účtovať v sústave daňovej evidencie, nemusí preukazovať svoje náklady, ale má možnosť ich uplatňovať paušálne a taktiež nemusí byť platcom DPH - dane z pridanej hodnoty. To všetko sa však odvíja od obrátov danej osoby. Ak ročný príjem nepresiahne určitú čiastku -

⁶⁸ Osoba samostatne výdělečně činná, [online]. Dostupné z

<https://www.czechmobiility.info/cs/temata/status-umelce/status-umelce-v-ceske-republice/osoba-samostatne-vydelecne-cinna>. [27.2.2022].

rozhodnú čiastku (v roku 2022 je to suma 93 387 Kč), osoba samostatne zárobkovo činná nie je povinná platiť sociálne poistenie.

OSVČ - hlavná a vedľajšia činnosť

Hlavná zárobková činnosť

Hlavná zárobková činnosť musí prevyšovať akúkoľvek inú zárobkovú činnosť a musí byť hlavnou pracovnou aktivitou umelca. To znamená, že daná činnosť musí byť hlavným zdrojom príjmu.

Vedľajšia zárobková činnosť

Prípadov, kedy sa istá zárobková činnosť považuje za vedľajšiu je niekoľko. Najčastejšie sa jedná o zárobkovú činnosť popri inom zamestnaní. Taktiež sa za zárobkovú činnosť považuje za vedľajšiu ak osoba poberá invalidný alebo starobný dôchodok, poberá materský alebo rodičovský príspevok, vykonáva vojenskú službu a nejde o vojaka z povolania a iné.

V Českej Republike osoba samostatne zárobkovo činná je povinná odvádzať len daň z príjmu fyzických osôb. Ta je dlhodobá na úrovni 15% zo základu dane.

„Umeľci ako OSVČ môžu viesť len tzv. daňovú evidenciu (nemusia viesť účtovníctvo), pokiaľ ich obrát neprekročil v minulom kalendárnom roku 25 miliónů Kč. Byli-li jejich obrát vyšší, musí vést účtovníctví v rozvaze, tj. musí vykonávat účtovníctví (dříve tzv. podvojný účtovníctví).“⁶⁹

⁶⁹ Osoba samostatně výdělečně činná, [online]. Dostupné z <https://www.czechmobiility.info/cs/temata/status-umelce/status-umelce-v-ceske-republice/osoba-samostatne-vydelecne-cinna>. [27.2.2022].

Otázky pre respondentov

- Charakterizujte prosím seba ako tvorca a čo je vaším cieľom pri vytváraní predstavení.
- Charakterizujte prosím Vašu tvorbu.
- Na akých platformách prezentujete svoje diela?
- Ste schopný sa iba tvorbou užívať?
- Ako a odkiaľ získavate financie?

Festivaly:

- S akými festivalmi máte skúsenosti ako tvorca (pražské aj mimopražské)?
- Ako ste sa na daný festival dostali?
- Ako spolupráca s festivalom prebiehala?
- Ovplynula účasť na festivale Vaše fungovanie v budúcnosti?
- Do akej miery ste mali pocit, že ste mohli uplatniť svoju prácu, na koľko ste sa museli prispôbovať?
- Pomohla účasť na festivale popularizácii vašej osoby? Nezaškatuľkovalo Vás to ako tvorca do istej línie?
- Mali ste potrebu tvoriť v línii daného festivalu?
- Máte pocit, že sa na festivaly vyberajú rôznorodé odlišné štýly, choreografov, tvorby?

Rezidencie:

- Absolvovali ste niekedy v rámci tvorby rezidenciu?
- Aké rezidencie ste absolvovali a ako prebiehala spolupráca?
- Nadviazali ste s priestorom aj ďalšiu spoluprácu po ukončení rezidencie?
- Ako to ovplyvnilo výsledok a proces tvorby?
- Ako ste sa o rezidencii dozvedeli?
- Ako prebiehal proces získania rezidencie?
- Bola v rámci rezidencie zahrnutá aj prezentácia diela?
- Aké podmienky spolupráce ste mali v rámci rezidencie?
- Na čo ste narazili počas tvorby v danom priestore - pozitívne, negatívne?
- Stretli ste sa s možnosťou koučingu? Ako Vám to pomohlo v tvorbe? Akú s tým máte skúsenosť?

Koprodukcie:

- Na akej báze koprodukcia prebiehala? S kým ste spolupracovali? (divadlo, film, cirkus)
- Máte skúsenosť s koprodukciou s nejakým divadlom?
- S akou formou koprodukcie máte skúsenosť? Čo Vám, ako tvorcovi, divadlo ponúklo?
- Aké podmienky ste mali s divadlom uzavreté?
- Aký prínos koprodukcii pre Vás a Vaše dielo mala?
- Koprodukcii - vytváranie diela na zákazku s inou organizáciou
- Ako ste sa cítili ako tvorca v kolektíve, na akej pozícii ste mali pocit, že ste? Boli ste docenený, nedocenený?
- Bolo dielo vnímané ako choreografia? Nie pohybová spolupráca a iné

Granty:

- Ako a odkiaľ získavate financie?
- Na koľko získavate podporu?
- Aké granty zvyknete žiadať a aké ste dostali?
- Aký najväčší problém vidíte v rozdeľovaní grantov?